

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Mitja Divjak

Nove oblike financiranja mednarodnega razvojnega sodelovanja

Magistrsko delo

Ljubljana, 2018

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Mitja Divjak

Mentorica: prof. dr. Maja Bučar

Nove oblike financiranja mednarodnega razvojnega sodelovanja

Magistrsko delo

Ljubljana, 2018

Nove oblike financiranja mednarodnega razvojnega sodelovanja

Financiranje mednarodnega razvojnega sodelovanja je pred velikim izzivom. Uradna razvojna pomoč ne more zagotoviti dovolj sredstev za uresničitev ciljev trajnostnega razvoja, zato so potrebni novi akterji in viri financiranja. Mednarodna skupnost je priznala zasebni sektor kot enakovrednega akterja pri financiranju mednarodnega razvojnega sodelovanja. Model kombiniranja finančnih sredstev, kjer gre za strateško uporabo uradne razvojne pomoči za spodbujanje in mobilizacijo sredstev zasebnega sektorja, naj bi spodbudil in povečal sam obseg finančnih sredstev in bil odgovor za uresničitev ciljev trajnostnega razvoja, a se sooča s kritikami ne-transparentnosti in neučinkovitosti. V magistrskem delu na podlagi pregleda literature in analize mednarodnega razvojnega sodelovanja Danske kritično ovrednotim vlogo zasebnega sektorja v razvojnem sodelovanju in model kombiniranja finančnih sredstev, ter pripravim priporočilo za Slovenijo.

Ključne besede: financiranje mednarodnega razvojnega sodelovanja, zasebni sektor, kombiniranje finančnih sredstev, Danska, Slovenija.

New forms of financing international development cooperation

Financing of the international development cooperation is facing a major challenge. Official development assistance cannot provide sufficient resources to achieve the sustainable development goals, therefore new actors and sources of funding are needed. The international community recognized the private sector as an equal actor in financing for international development cooperation. Blending, where official development assistance is strategically used to mobilize private sector funds, should promote and increase the volume of financial resources and be the answer to the achievement of sustainable development goals, but is facing criticism of transparency and inefficiency. In the master's thesis, based on a review of literature and analysis of the international development cooperation in Denmark, I critically evaluate the role of the private sector in development cooperation and blending, and prepare a recommendation for Slovenia.

Key words: financing international development cooperation, private sector, blending, Denmark, Slovenia.

Kazalo vsebine

1 Uvod	8
1.1 Opredelitev teme	8
1.2 Namen, cilji in hipoteze	9
1.3 Metodologija in struktura magistrskega dela	10
2 Zagotavljanje sredstev za mednarodno razvojno sodelovanje	11
2.1 Opredelitev, razlogi in pomen mednarodnega razvojnega sodelovanja	11
2.2.1 Časovni pregled pomembnih dokumentov	11
2.1.2 Uradna razvojna pomoč	14
2.2 Zagotavljanje financiranja mednarodnega razvojnega sodelovanja	17
2.2.1 Glavni viri financiranja razvoja	19
3 Vloga zasebnega sektorja v razvojnem sodelovanju	23
3.1 Zasebni sektor kot partner v razvojnem sodelovanju	23
3.1.1 EU in zasebni sektor	26
3.1.2 OECD in zasebni sektor	28
3.2 Prednosti	29
3.3 Slabosti in omejitve	30
4 Kombiniranje finančnih sredstev (blending)	33
4.1 Opredelitev kombiniranja finančnih sredstev	33
4.1.1 Mehanizmi kombiniranja finančnih sredstev	35
4.2 Prednosti in slabosti kombiniranja finančnih sredstev	36
4.2.1 Prednosti	36
4.2.2 Slabosti	38
4.3 Izzivi	40
4.4 EU in kombiniranje sredstev	42

4.5 Platforme in partnerstva.....	46
5 Analiza mednarodnega razvojnega sodelovanja Danske	49
5.1 Institucionalna ureditev mednarodnega razvojnega sodelovanja	49
5.2 Vloga zasebnega sektorja in kombiniranje finančnih sredstev.....	50
6 Analiza in priporočilo glede vključevanja zasebnega sektorja v mednarodno razvojno sodelovanje Slovenije	54
7 Sklep	61
8 Viri.....	64

Kazalo slik

Slika 2.1: Povprečje ODA med državami članicami DAC leta 2016 glede na % BNP.....	18
Slika 3.1: Sodelovanje zasebnega sektorja	27
Slika 4.1: Kombiniranje finančnih sredstev	33
Slika 4.2: Trije stebri kombiniranja finančnih sredstev.....	34
Slika 4.3: Evropski sklad za trajnostni razvoj	46

Seznam kratic

AgriFI	<i>Agriculture Financing Initiative</i>	
BNP	bruto nacionalni proizvod	
CMSR	Center za mednarodno in razvojno sodelovanje	
DAC	<i>Development Assistance Committee</i>	Odbor za razvojno sodelovanje
DAG	<i>Development Assistance Group</i>	Skupina za razvojno pomoč
DANIDA	<i>Danish International Development Agency</i>	Danska mednarodna razvojna agencija
DCI	<i>Development Cooperation Instrument</i>	Instrument za financiranje razvojnega sodelovanja
DG DEVCO	<i>Directorate-General for International Cooperation and Development</i>	Generalni direktorat za mednarodno sodelovanje in razvoj
DRM	<i>Domestic Revenue Mobilisation</i>	Mobiliziranje domačih sredstev
EDF	<i>European Development Fund</i>	Evropski razvojni sklad
EFSD	<i>European Fund for Sustainable Development</i>	Evropski sklad za trajnostni razvoj
EK	Evropska komisija	
ElectriFI	<i>Electrification Financing Initiative</i>	
ENI	<i>European Neighbourhood Instrument</i>	Evropski instrument sosedstva
EP	Evropski parlament	
ESZD	Evropska služba za zunanje delovanje	
EU	Evropska unija	
EUBEC	<i>EU platform for blending in external cooperation</i>	Platforma EU za kombiniranje pri zunanjem sodelovanju
IFC	<i>International Finance Corporation</i>	Mednarodna finančna korporacija

IFU	<i>The Investment Fund for Developing Countries</i>	Investicijski sklad za države v razvoju
IPA	<i>Instrument for Pre-Accession Assistance</i>	Instrument za predpristopno pomoč
MDG	<i>Millenium development goals</i>	razvojni cilji tisočletja
MF	Ministrstvo za finance	
MZZ	Ministrstvo za zunanje zadeve	
ODA	<i>Official Development Assistance</i>	uradna razvojna pomoč
OECD	Organizacija za gospodarsko sodelovanje in razvoj	
OEEC	Organizacija za evropsko gospodarsko sodelovanje	
PPP	<i>Public-Private Partnerships</i>	javno-privatna partnerstva
SDIP	<i>Sustainable Development Investment Partnership</i>	
SID Banka	Slovenska izvozna in razvojna banka	
TCX	<i>The Currency Exchange Fund</i>	
WEF	<i>World Economic Forum</i>	Svetovni gospodarski forum
ZN	Združeni narodi	

1 Uvod

1.1 Opredelitev teme

Mednarodno razvojno sodelovanje je kompleksna mednarodna uvedba, ki je skozi leta doživela veliko sprememb. Je ena najbolj izvirnih političnih novosti 20. stoletja, saj niso bogatejše države nikoli prej ne-recipročno in enostransko zagotavljale finančnih sredstev oz. pomoči državam v razvoju (Thérien, 2002, str. 449). V zadnjih letih so bili razvojni trendi dokaj optimistični. Razvojna pomoč je bila v državah v razvoju dopolnilni element številnih dosežkov, kot so zelena revolucija, padec rodnosti, izboljšanje osnovne infrastrukture, zmanjšanje razširjenosti bolezni in drastično zmanjšanje revščine (OECD, 2006, str. 45). Glavni cilj še vedno ostaja zmanjševanje revščine in doseganje razvoja v najrevnejših državah, ni pa soglasja o tem, kako ta cilj doseči. Uradna razvojna pomoč (*Official Development Assistance* – ODA) ostaja neizogibna glavna pomoč za blažitev humanitarnih kriznih situacij in predvsem sredstvo za dolgoročni razvoj (Ndulo, 2014, str. 1–2). Za številne države v razvoju tako ODA ostaja pomembno in edino sredstvo za financiranje razvoja, predvsem zaradi nizke ravni domačih dohodkov in omejenega dostopa do tokov zasebnega kapitala. Tokovi ODA pa bi se morali skoraj podvojiti, če bi želeli doseči mednarodno zavezo, da bi države donatorice namenile 0,7 % bruto nacionalnega proizvoda (BNP) svojih sredstev razvojnemu sodelovanju (Združeni narodi, 2012, str. 2).

V zadnjem desetletju se je tako pojavilo več novih akterjev in novih virov financiranja za razvoj, pomembno pa je, da so novi viri predvidljivi, stabilni, dodatek ODA in da so v skladu z razvojnimi cilji in načeli (Sandor, Scott in Benn, 2009, str. 3). Vse večjo vlogo pri financiranju razvoja ima zasebni sektor, ki je postal enakovreden partner v razvojnem sodelovanju. Zasebni financerji pa so tudi sami prepoznali priložnosti v razvojnih projektih in investicijah v državah v razvoju (OECD, 2016a, str. 18). Ob tem pa se pojavljajo izzivi in vprašanja, kako vključiti zasebni sektor, povečati njegovo vlogo in obseg razvojnih investicij v državah v razvoju ter kako lahko ODA spodbudi zasebni sektor in poveča njegovo vključenost v razvojne projekte. Na ta vprašanja odgovarja koncept kombiniranja finančnih sredstev (*blending*), kjer gre za strateško uporabo uradnih razvojnih sredstev za spodbujanje in mobilizacijo zasebnih sredstev za uresničitev ciljev trajnostnega razvoja v državah v razvoju (OECD, 2017a). Njegovo vlogo, izzive, prednosti in slabosti bomo raziskali v magistrskem delu.

1.2 Namen, cilji in hipoteze

Namen magistrskega dela je predstaviti in pojasniti značilnosti novih oblik financiranja mednarodnega razvojnega sodelovanja s poudarkom na modelu kombiniranja finančnih sredstev. Kombiniranje finančnih sredstev ponuja še neizkoriščeno možnost za sodelovanje pri izboljšanju obsega naložb v državah v razvoju. S povezovanjem ODA se lahko uspešno podpre ekonomsko uspešne, trajnostne in prilagodljive modele financiranja in zagotovi instrumente, ki zmanjšujejo tveganja pri zasebnem (so)financiranju naložb v državah v razvoju. Hkrati pa se odpira načelno vprašanje opredelitve ODA kot pretoka javnih sredstev, ki naj ne bi zasledoval poslovnega (privatnega) interesa.

Glavni cilji magistrskega dela so tako: (1) opredeliti vlogo zasebnega sektorja v mednarodnem razvojnem sodelovanju in raziskati ovire in priložnosti zasebnega sektorja pri naložbah v državah v razvoju; (2) pojasniti model kombiniranja finančnih sredstev in opredeliti njegov potencial, tveganja in koristi; (3) predstaviti primer dobre prakse, ki jo lahko prenesemo na Slovenijo, ter načine in instrumente, s katerimi lahko povečamo vlogo zasebnega sektorja v državah v razvoju skupaj s tokovi ODA.

Osnova za raziskovanje je raziskovalno vprašanje:

(1) Ali lahko kombiniranje finančnih sredstev spodbudi naložbe zasebnega sektorja v državah v razvoju in okrepi učinkovitost mednarodnega razvojnega sodelovanja?

Na podlagi raziskovalnih vprašanj, ciljev in namena magistrskega dela pa sem oblikoval hipotezo, katere veljavnost preverjam:

H1: Kombiniranje finančnih sredstev lahko odpravi nekatere ovire, ki preprečujejo zasebnemu sektorju investiranje v državah v razvoju, in spodbudi učinkovitost mednarodnega razvojnega sodelovanja na gospodarskem področju.

1.3 Metodologija in struktura magistrskega dela

a. Analiza in interpretacija primarnih in sekundarnih virov

Analiza in interpretacija sekundarnih virov sta mi omogočili opredelitev mednarodnega razvojnega sodelovanja, zgodovino razvoja in analizo oblik financiranja mednarodnega razvojnega sodelovanja, povezavo med zasebnim sektorjem in ODA, ureditev kombiniranja finančnih sredstev na ravni EU, pozitivne in negativne učinke ter instrumente kombiniranja finančnih sredstev. Analiza in interpretacija primarnih virov pa mi je omogočila pridobitev podatkov in zakonskih podlag o dejanskem izvajanju v praksi.

b. Študija primera

Študija primera je bila izvedena na Danskem, ki je primer dobre prakse vključevanja in sodelovanja z zasebnim sektorjem ter kombiniranja finančnih sredstev v mednarodnem razvojnem sodelovanju in je tako zgled, ki mu Slovenija lahko sledi. Študija primera mi je omogočila opredeliti in raziskati institucionalno ureditev mednarodnega razvojnega sodelovanja izbrane države, njene načine financiranja mednarodnega razvojnega sodelovanja, vlogo zasebnega sektorja in načine kombiniranja finančnih sredstev v praksi in s tem prednosti, slabosti in načine, ki so mi pomagali oblikovati priporočilo za Slovenijo.

c. Intervju

Intervju je bil izveden s predstavniki stroke, in sicer z Gašperjem Ježem, direktorjem Centra za mednarodno razvojno sodelovanje, in Andrejem Kavčičem, vodjo Sektorja za mednarodne finančne odnose na Ministrstvu za finance. Z intervjujema sem poskušal ugotoviti, kako predstavnika iz stroke ocenjujeta nove oblike financiranja mednarodnega razvojnega sodelovanja, predvsem kombiniranje sredstev, kako ocenjujeta položaj Slovenije in povezanost z zasebnim sektorjem ter kakšne rešitve in priporočila predlagajo za uresničitev le-teh.

2 Zagotavljanje sredstev za mednarodno razvojno sodelovanje

2.1 Opredelitev, razlogi in pomen mednarodnega razvojnega sodelovanja

2.2.1 Časovni pregled pomembnih dokumentov

Bučar (2011, str. 734) mednarodno razvojno sodelovanje oziroma ODA opredeli kot pomemben sestavni del delovanja razvitih držav v mednarodni skupnosti s strateškimi, političnimi, ekonomskimi ali drugimi cilji. Benko (1997, str. 266–268) vidi cilj ODA predvsem v ustvarjanju ugodnega mednarodnega ekonomskega okolja za tistega, ki razvojno pomoč daje, in označuje mejo med zunanjo pomočjo in zunanjo trgovino kot vedno bolj nejasno in zabrisano. Ndulo (2014, str. 5–6) zgodovino razvojne pomoči razdeli v štiri časovna obdobja: pred 2. svetovno vojno, med 2. svetovno vojno, po 2. svetovni vojni in obdobje po hladni vojni. Čeprav je težko določiti, kdaj se je razvojna pomoč formalno začela, velja splošno prepričanje, da je bila oblika tuje razvojne pomoči pred 2. svetovno vojno predvsem v obliki vojaške pomoči, ki so jo države donatorice namenjale strateškim partnerskim državam. Prav tako pa je vprašljivo, če lahko kot obliko tuje razvojne pomoči štejemo kapital in izdelke, ki so jih evropske kolonialne sile pošiljale svojim kolonijam v zameno za surovine, ki so bile poslane v Evropo. S tem se strinja Bilzen (2015, str. 45–46), ki prav tako vidi nekakšno obliko 'razvojne pomoči' v finančnih tokovih med bogatimi in revnimi državami, formalen začetek mednarodnega razvojnega sodelovanja pa vidi po 2. svetovni vojni.

Po 2. svetovni vojni se je namreč mednarodni gospodarski sistem porušil. Evropa se je po vojni spopadala s kritičnim pomanjkanjem kapitala in močno potrebo po obnovi. Odgovor na to je bil Program za obnovo Evrope, bolj poznan kot Marshallov plan. Združene države Amerike so med letoma 1948 in 1951 namenile približno 2–3 % svojega nacionalnega dohodka za obnovo Evrope (Tarp, 2011, str. 911–912). Marshallov plan je 16. aprila 1948 privedel do ustanovitve Organizacije za evropsko gospodarsko sodelovanje (OEEC)¹, ki naj bi izpolnila zahteve dogovora med državami Evrope. Mandat in cilj OEEC je bil, da nadaljuje delo na skupnem programu gospodarske obnove in zlasti nadzoruje razdeljevanje pomoči (OECD, 2017b). To je bil tako prvi mednarodni program razvojne pomoči. Čeprav je bila pomoč obravnavana kot sredstvo za rekonstrukcijo gospodarstev prizadetih držav in krepitev industrializacije, pa je bil

¹ Leta 1961 je bil OEEC preoblikovan v Organizacijo za gospodarsko sodelovanje in razvoj (*Organisation for Economic Cooperation and Development* – OECD) (OECD, 2017b).

pomemben razlog za pomoč tudi v zmanjševanju sovjetskega vpliva in v odvrčanju komunističnih strank (Ndulo, 2014, str. 6). To lahko rečemo tudi za Trumanov plan,² ki pa je bil sicer dolgoročnejši in namenjen tudi državam tretjega sveta, še vedno pa je bila pomoč podrejena strateškim interesom velikih sil in njihovi vpletenosti v hladni vojni. Do leta 1955 je bilo tako skoraj 90 % pomoči zgolj iz treh držav, in sicer iz ZDA, Velike Britanije in Francije, pri čemer je bila pri zadnjih dveh razvojna pomoč namenjena krepitevi vpliva nad kolonijami (Thérien, 2002, str. 454).

V šestdesetih je s procesom dekolonizacije postalo vse bolj jasno, kako pomembno je reševanje revščine in spodbujanje razvoja v novoustanovljenih državah, ki so bile veliko slabše razvite kot njihove nekdanje kolonialne sile. S sodelovanjem Združenih narodov (ZN), Svetovne banke in Mednarodnega denarnega sklada je bila dodeljena pomoč namenjena predvsem odpravljanju revščine in spodbujanju razvoja. S tem se je v sedemdesetih razvil multilateralizem razvojne pomoči (Ndulo, 2014, str. 6–7; Arndt, Jonesand in Tarp, 2014, str. 20). Pomembno prelomnico je predstavljala Skupina za razvojno pomoč (*Development Assistance Group* – DAG), oblikovana leta 1960, ki je delovala kot forum za posvetovanja med ponudniki razvojne pomoči manj razvitim državam. Po reorganizaciji DAG pa je bil leta 1961 ustanovljen Odbor za razvojno sodelovanje (*Development Assistance Committee* – DAC). Leta 1969 je bil prvič predstavljen koncept ODA, ki se razlikuje od drugih uradnih tokov (*other official flows*) in prvič vključuje predlog cilja, da naj bo 0,7 % BNP države namenjenega razvojni pomoči (OECD, 2006, str. 7).

Na ravni EU Maastrichtska pogodba o Evropski uniji³ izpostavlja tri načela komplementarnosti, koordinacije in skladnosti politik ter v 130u. členu opredeljuje cilje in načela razvojnega sodelovanja, ki jih vključujejo tudi nadaljnje pogodbe, to sta Pogodba iz Nice⁴ in Lizbonska

² Trumanov plan, program za razvojno pomoč, ki ga predstavi ameriški predsednik Truman leta 1950 kot 'točko štiri' svojega naslovnega predsedniškega nagovora. Akt za mednarodni razvoj (*Act for International Development*) kongres potrdi leta 1950 (Führer, 1996, str. 5).

³ Pogodba o Evropski uniji - *Treaty on the European Union*, znana tudi kot Maastrichtska pogodba, sprejeta 7.2.1992, v veljavi od 1.11.1993.

⁴ Pogodba iz Nice, ki spreminja Pogodbo o Evropski uniji, Pogodbe o ustanovitvi evropskih skupnosti in nekatere z njimi povezane akte, sprejeta 26. 2. 2001, v veljavi od 1. 2. 2003.

pogodba,⁵ s tem da zadnja ločuje med razvojnim, finančnim, gospodarskim, tehničnim sodelovanjem in humanitarno pomočjo (212. in 214. člen). Na ravni EU pa je implementirano tudi Evropsko soglasje o razvoju,⁶ ki je bilo sprejeto že leta 2005 in je vključevalo načela in smernice razvojnega sodelovanja EU, ter zdaj novo Evropsko soglasje o razvoju,⁷ sprejeto leta 2017, ki je temelj razvojne politike EU in je usklajeno s Cilji trajnostnega razvoja (Evropska komisija, 2017č).

Nadaljnji ključni dokumenti, ki so skozi čas opredelili učinkovito in uspešno delovanje mednarodnega razvojnega sodelovanja, so leta 2000 sprejeti Razvojni cilji tisočletja (*Millenium development goals - MDGs*)⁸ z osmimi razvojnimi cilji in Monterreysko soglasje⁹ iz leta 2002, kjer se je mednarodna skupnost s soglasjem zavezala k povečanju finančnih sredstev, namenjenih razvoju, h krepitvi učinkovitosti, k uresničevanju mednarodnih razvojnih ciljev in k prizadevanju za uresničenje cilja 0,7 % BNP za ODA državam v razvoju (Ministrstvo za zunanje zadeve, 2016a – v nadaljevanju MZZ).

Prelomni so tudi štirje visoki forumi o učinkovitosti razvojnega sodelovanja. Prvi v Rimu leta 2003, kjer je bila sprejeta Rimska deklaracija o povezovanju,¹⁰ ki poziva predvsem k razdeljevanju pomoči na osnovi potreb držav, usklajevanju med donatorji ter širi in spremlja

⁵ Lizbonska pogodba, ki spreminja Pogodbo o Evropski uniji in Pogodbo o ustanovitvi Evropske skupnosti, podpisana v Lizboni 13. 12. 2007.

⁶ Evropsko soglasje o razvoju, Skupna izjava Sveta in predstavnikov vlad držav članic, ki so se sestali v okviru Sveta, Evropskega parlamenta in Komisije o razvojni politiki Evropske unije – *The European Consensus on Development, Joint Statement by the Council and the Representatives of the Governments of the Member States meeting within Council, the European Parliament and the Commission on European Union Development policy*. 2005.

⁷ Novo Evropsko soglasje o razvoju, Skupna izjava Sveta in predstavnikov vlad držav članic v okviru Sveta, Evropskega parlamenta in Komisije – *The new European consensus on development, Joint statement by the Council and the representatives of the governments of the Member States meeting within the Council, the European Parliament and the Commission*. 2017.

⁸ Razvojni cilji tisočletja, sprejeti septembra 2000 v New Yorku z Deklaracijo tisočletja (*United Nations Millennium Declaration*), temeljijo na desetletju pomembnih konferenc in vrhov Združenih narodov, zavezujejo podpisnice k novemu globalnemu partnerstvu za zmanjšanje skrajne revščine in določajo niz časovno omejenih t.i. razvojnih ciljev tisočletja z rokom do leta 2015 (Združeni narodi 2017a).

⁹ Monterreysko soglasje – *Monterrey Consensus of the International Conference on Financing for Development*, sprejeto na Mednarodni konferenci Združenih narodov za financiranje razvojnega sodelovanja 18.–22.3.2002.

¹⁰ Rimska deklaracija o povezovanju - *Rome declaration on harmonisation*, sprejeta 25.2.2003 v Rimu.

dobre prakse. Drugi v Parizu leta 2005 s Pariško deklaracijo o učinkovitosti pomoči,¹¹ ki opredeljuje standarde mednarodnega razvojnega sodelovanja in pet partnerskih zavez oziroma načel (lastništvo, navezanost, usklajenost, upravljanje za rezultate, vzajemna odgovornost). Tretji leta 2008 v Akri, kjer sprejmejo Akrsko agendo za akcijo¹² s ciljem krepite partnerstev, in zadnji leta 2011 v Busanu Partnerstvo za učinkovito razvojno sodelovanje iz Busana,¹³ ki se osredotoča na nove donatorje oz. predvsem na zasebni sektor. Pomembna je tudi mednarodna konferenca o napredku pri financiranju za razvoj iz Dohe¹⁴ z glavno zavezo po ohranjanju ciljev glede ODA ne glede na finančno krizo (MZZ, 2016a). Sledila ji je tretja mednarodna konferenca, na kateri je bila sprejeta Akcijska agenda Tretje mednarodne konference o financiranju za razvoj v Adis Abebi¹⁵ s političnimi zavezami glede izzivov financiranja in uresničevanja razvojne agende po letu 2015. Zadnji, krovni pomemben dokument pa je Agenda 2030 za trajnostni razvoj¹⁶ s tremi dimenzijami trajnostnega razvoja: ekonomsko, socialno in okoljsko, ki jih uresničuje skozi 17 ciljev (MZZ, 2016b).

2.1.2 Uradna razvojna pomoč

Skozi zgodovino se je opredelitev razvojne pomoči spreminjala. Truman jo je poimenoval 'pomoč manj razvitim območjem', kmalu pa so se razširili pojmi, kot so pomoč (*aid*), mednarodna pomoč (*international aid*) in razvojna pomoč (*development aid*). Da bi se izognili občutku, da gre za dobrodelne donacije siromašnim državam, je besedo pomoč (*aid*) zamenjala podpora (*assistance*), začeli pa so se uporabljati pojmi sodelovanje, gospodarsko sodelovanje in razvojno sodelovanje (*co-operation, economic co-operation, development co-operation*), ki še bolj enakovredno prikažejo položaj med donatorjem in državo prejemnico (Ndulo, 2014, str. 1–2). Tuja pomoč ima veliko oblik, najpomembnejša po svojem vplivu in velikosti pa je ODA

¹¹ Pariška deklaracija o učinkovitosti pomoči - *Paris Declaration on Aid Effectiveness*, podpisana 2. 3. 2005 v Parizu.

¹² Akrska agenda za akcijo – *Accra Agenda for Action*, sprejeta 4.9.2008 v Gani.

¹³ Partnerstvo za učinkovito razvojno sodelovanje iz Busana – *Busan Partnership for Effective Development Co-operation*, sprejeto 1.12.2011 v Busanu, Korea.

¹⁴ Deklaracija iz Dohe o financiranju za razvoj – *Doha declaration on financing for development*, sprejeta na Mednarodni konferenci Združenih narodov za financiranje razvojnega sodelovanja 29.11–2.12.2008 v Dohi.

¹⁵ Akcijska agenda iz Adis Abebe - *The Addis Ababa Action Agenda*, sprejeta na Mednarodni konferenci Združenih narodov za financiranje razvojnega sodelovanja 13.–16.7.2015 v Etiopiji.

¹⁶ Agenda 2030 za trajnostni razvoj – *The 2030 Agenda for Sustainable Development*, sprejeta 25.9.2015 na vrhu OZN o trajnostnem razvoju.

(Arndt in drugi, 2014, str. 18). ODA definira DAC, ki deluje v okviru OECD, kot "tokove finančnih sredstev v obliki donacij ali posojil v države in na ozemlja, ki so na DAC seznamu prejemnic pomoči, in multilateralnim razvojnim institucijam". Dodeljena je s strani uradnih institucij javnega sektorja, vključno z vladami držav, lokalnimi oblastmi in njihovimi izvršnimi agencijami. Namen je spodbujanje gospodarskega razvoja in blaginje v državah prejemnicah, dana je po koncesijskih pogojih in vsebuje stopnjo nepovratne finančne pomoči, ki ni manjša od 25 % (OECD, 2008; Mrak, Bučar in Kamnar, 2007, str. 51).

ODA ne zajema celotne mednarodne razvojne pomoči, ki poleg sredstev javnega sektorja vključuje tudi sredstva, ki jih zagotavlja zasebni sektor (npr. nevladne organizacije, fundacije in posamezniki) (Mrak in drugi, 2007, str. 51–52). Poleg zgoraj omenjenih finančnih tokov so v ODA vključeni tudi stroški za tehnično sodelovanje, izključena pa so vsa sredstva, krediti in posojila za vojaške namene. Prav tako so iz ODA izključeni vsi prenosil plačil fizičnim osebam, javne donacije, komercialni krediti in neposredne tuje naložbe. Pomembno je torej, da razlikujemo med ODA in drugimi oblikami tuje razvojne pomoči (Arndt in drugi, 2014, str. 18–19).

Uradno razvojno pomoč lahko klasificiramo glede na različna merila. Mrak in drugi (2007, str. 52–53) opredeljujejo tri osnovna merila, in sicer:

(1) glede na kanale usmerjanja pomoči:

- dvostransko pomoč, kjer gre za transakcije, ki jih država donatorica usmeri v državo prejemnico neposredno,
- multilateralno razvojno pomoč, kamor se uvrščajo vsi prispevki mednarodnim institucijam;¹⁷

(2) glede na instrumente, s pomočjo katerih se ta pomoč usmerja na donacije, koncesijska posojila in tehnično pomoč;

(3) po sektorjih na humanitarno/po-konfliktno pomoč in razvojno pomoč v ožjem smislu, pri čemer lahko zadnjo še dodatno razdelimo glede na sektorje oziroma namen na:

¹⁷ OECD (2010a, str. 5) določa standarde teh institucij, in sicer (1) institucija se mora v celoti ali pretežno ukvarjati z razvojem, (2) članice so države ali pa skladi, ki ga taka institucija upravlja, (3) sredstva držav postanejo sestavni del finančnih sredstev institucije in izgubijo svojo nacionalno identiteto.

- sektorsko pomoč (v obliki projektne pomoči),
- večsektorsko, programsko in horizontalno pomoč (uporablja se za splošne razvojne namene v državi prejemnici),
- odpise dolgov (države donatorice odpisejo del dolgov posamezni državi prejemnici),
- podporo nevladnim organizacijam (v državi donatorici in državah prejemnicah pomoči),
- administrativne stroške.

Definicija ODA nam tako pokaže, da ne gre le za prenos pomoči, temveč je le-ta omejena s političnimi in gospodarskimi pogoji. Donatorji od države prejemnice zahtevajo, da država s prejetimi sredstvi izvaja reforme in politike, ki spodbujajo gospodarsko rast in razvoj (Arndt in drugi, 2014, str. 19). Alonso in Glennie (2015, str. 1) poudarita, da mora biti razvojna pomoč v vsakem primeru osredotočena na države v razvoju, vključevati pa mora tudi tri ključne cilje:

- (1) podporo in dopolnjevanje naporov držav v razvoju pri zagotavljanju temeljnih osnovnih standardov prebivalcem s sredstvi za uresničitev osnovnih človekovih pravic;
- (2) spodbujanje približevanja razvoja (predvsem najrevnejših) držav z višanjem dohodkov, blaginjo in manjšanjem neenakosti;
- (3) podporo prizadevanj držav v razvoju, da aktivno sodelujejo pri preskrbi z mednarodnimi javnimi dobrinami.

Pomoč je tako namenjena najrazličnejšim potrebam, velikokrat pa je namen pomoči povezan tudi z interesi donatorjev in ne z interesi prejemnikov. Še vedno so pri dodeljevanju pomoči prisotne kolonialne povezave in politična zaveznitva, te strateške usmeritve pa so pogosto glavni faktor dodeljevanja pomoči in ne dejanske potrebe držav prejemnic (Arndt in drugi, 2014, str. 19). Alonso in Glennie (2015, str. 2) utemeljita štiri kriterije, ki morajo biti izpolnjeni, ko gre za razvojno sodelovanje, in sicer cilj mora biti izključno podpora državnih oziroma mednarodnih razvojnih prioritet; glavni namen ne sme biti zaslužek; rezultat mora biti usmerjen v oblikovanje novih priložnosti in mora upoštevati ovire držav v razvoju; temeljiti mora na skupnem sodelovanju, katerega namen je okrepiti lastništvo države v razvoju.

Tipe razvojne pomoči pa lahko razlikujemo glede na:

- (1) finančno podporo: poleg denarne pomoči lahko tudi v blagu;
- (2) podporo zmogljivosti: ki poleg finančne podpore predstavlja ključno podporo državam v razvoju, predvsem v obliki svetovanja in usposabljanja ter krepitev zmogljivosti na treh

ključnih področjih: organizacije in človeških virov, tehnološkega sodelovanja in izmenjave izkušenj pri oblikovanju ustreznih politik in dobrih praks;

(3) spremembo oblikovanja politik: saj lahko sprememba pravil in dejavnosti ključno vpliva na podporo držav v razvoju, in sicer na državni ravni s pregledom državnih pravil in njihovega vpliva na razvoj, krepitvijo dopolnjevanja in izogibanja konfliktom, na mednarodni ravni pa z graditvijo boljših pravil za globalno upravljanje v skladu s pravičnejšo porazdelitvijo razvojnih priložnosti in zagotavljanjem mednarodnih javnih dobrin (Alonso in Glennie, 2015, str. 3).

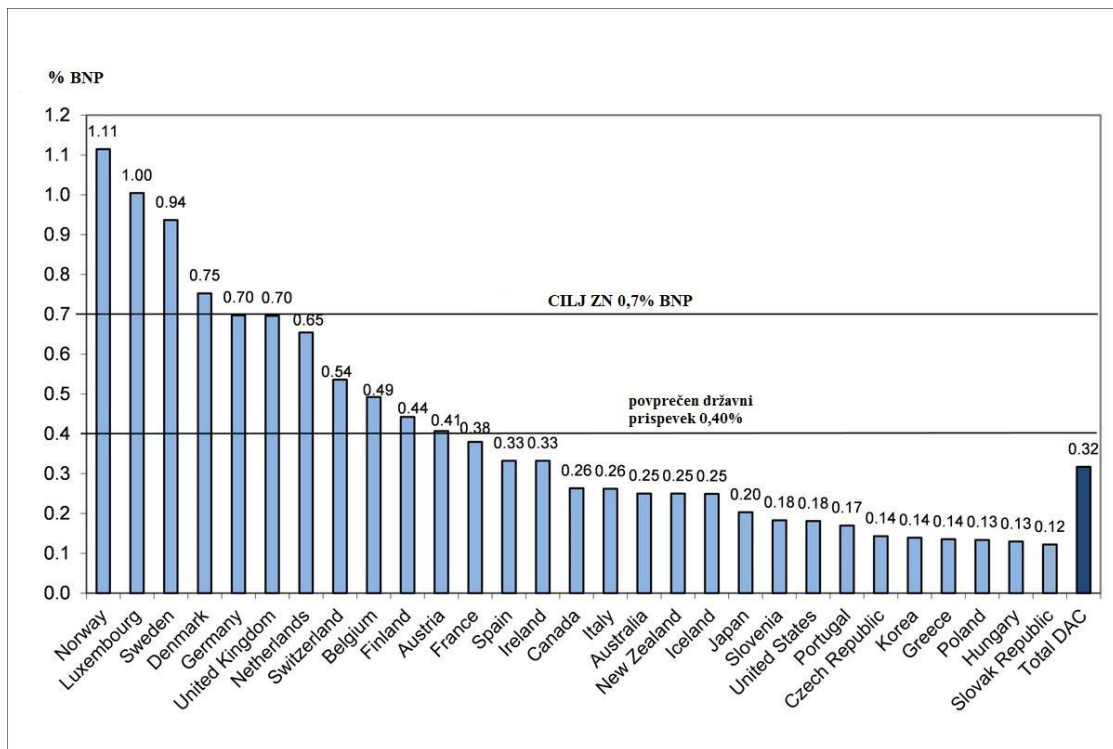
2.2 Zagotavljanje financiranja mednarodnega razvojnega sodelovanja

Financiranje za razvoj je spodbujanje celovitega in integriranega pristopa pri zagotavljanju ustreznih politik in virov, ki so potrebni za podporo trajnostnega razvoja po vsem svetu. Gre za širok koncept, ki vključuje mobilizacijo domačih virov (kot so npr. davčni prihodki), mednarodnih finančnih virov (kot so ODA in drugi mednarodni javni tokovi), vključevanje in uporabo virov zasebnega sektorja za financiranje razvoja, večjo uporabo inovativnih virov in mehanizmov financiranja, povečanje zmogljivosti trgovine in naložb za ustvarjanje novih delovnih mest in spodbujanje gospodarske rasti in vzdržnosti zadolževanja držav (Evropska komisija, 2017a).

ODA igra in bo igrala zelo pomembno vlogo. Cilj in zaveza mednarodne skupnosti, da bodo razvite države namenile 0,7 % BNP za ODA, je bil uradno priznan že 24. oktobra 1970, ko je generalna skupščina Združenih narodov sprejela resolucijo,¹⁸ ki je vključevala omenjeni cilj. To zavezo je skupaj z uradno definicijo in pogoji ODA sprejel tudi DAC (OECD, 2016b, str. 2).

¹⁸ Združeni narodi. Generalna skupščina. 1970. *International Development Strategy for the Second United Nations Development Decade*. Resolucija 2626 (XXV), sprejeta 24. oktobra 1970 (11.9.2017).

Slika 2.1: Povprečje ODA med državami članicami DAC leta 2016 glede na % BNP

Vir: prirejeno po OECD (2017c, str. 6).

ODA je med državami članicami DAC leta 2016 v povprečju znašala 0,32 % BNP (gl. Slika 2.1). V primerjavi z letom 2015, ko je povprečje znašalo 0,30 %, se je tako obseg pomoči povečal v večini držav donatoric, od leta 2000 pa se je pomoč skoraj podvojila (OECD, 2017h). ODA, ki jo je zagotovila EU in njene države članice, se je v primerjavi z letom 2015 povečala za 11 odstotkov in je predstavljala 0,51 % BNP EU, kar je visoko nad povprečjem vseh držav članic DAC z 0,21 % BNP, namenjenega ODA. S tem je EU dosegla najvišjo raven do zdaj (Evropska komisija, 2017e). EU je kot največji svetovni ponudnik ODA sprejela ambiciozno skupno zavezo za doseg cilja 0,7 % BNP, namenjenega razvoju, do leta 2030. Na drugi strani pa ODA predstavlja le majhen del celotnega financiranja razvoja (Evropska komisija, 2017a). Iskanje potrebnih virov za financiranje razvoja, zlasti za najmanj razvite države, tako ostaja velik izziv. ODA namreč ne more zagotoviti potrebnih sredstev, prav tako pa ostajajo neizpolnjene zaveze držav. Vse večja je tako potreba po dodatnem in bolj predvidljivem financiranju razvoja ter iskanju novih alternativnih in inovativnih virov (Združeni narodi, 2017b).

2.2.1 Glavni viri financiranja razvoja

(1) Domače javne finance

Tri glavne vloge domačih javnih financ so: (a) povečanje lastniškega kapitala, vključno z zmanjševanjem revščine; (b) zagotavljanje javnih dobrin in storitev; (c) obvladovanje makroekonomske stabilnosti (Združeni narodi 2014, 17). Mobiliziranje domačih sredstev (*Domestic Revenue Mobilisation – DRM*) se nanaša na pridobivanje javnofinančnih prihodkov iz domačih virov – davkov ali nedavčnih virov (licenčnin, licenc, dajatev ali drugih dohodkov). DRM povečuje trajnost proračuna, spodbuja lastništvo in zmanjšuje odvisnost od razvojne pomoči (Evropska komisija, 2017b). Ne gre le za neodvisnost od razvojne pomoči in pot k ekonomski avtonomnosti, temveč tudi za odraz nad lastništvom nacionalnih politik. Davki so ključni za trajnostni razvoj, legitimnost države, ekonomsko stabilnost, financiranje javnega sektorja in infrastrukture (Evropska komisija, 2015a, str. 32). Krepitev davčnih sistemov prispeva ne le k dvigu bolj predvidljivih prihodkov, ampak tudi k dobremu upravljanju in odgovornosti vlade ter ustvarja neposredno povezavo med davkoplačevalci in njihovimi vladami (Evropska komisija, 2017b). DRM je bil opredeljen že v Soglasju iz Monterreya na konferenci v Dohi. Leta 2008 so bile sprejete še dodatne zaveze, od leta 2010 pa so zaveze naslednje:

- podpora držav v razvoju pri davčnih politikah, reformah in administraciji;
- podpora pri vzpostavitvi regionalnih davčnih in upravnih okvirov v državah v razvoju; raziskave in izmenjava informacij na področju davkov in prenosov;
- spodbujanje držav v razvoju pri sodelovanju v mednarodnih davčnih sistemih (Evropska komisija, 2015a, str. 33).

Pomembni faktorji so tudi javni oziroma zunanji dolg in zagotavljanje možnosti odpisa dolga ter s tem pomoč pri rasti, zmanjševanju revščine, trajnostni rasti in zagotavljanju vzdržnosti dolga predvsem najrevnejšim in najbolj zadolženim državam (prav tam, str. 35).

(2) Zasebne finance – domače in mednarodne

a) Domače zasebne finance

Pri razumevanju vloge zasebnega sektorja pri financiranju razvoja je potrebno upoštevati, da le-ta vključuje veliko raznolikih akterjev – od majhnih podjetij do multinacionalnih korporacij,

od neposrednih vlagateljev do finančnih posrednikov, kot so banke in skladi. Zasebni viri so ključni za domačo rast in ustvarjanje novih delovnih mest. Usmerjeni so k ustvarjanju dobička, le-ta pa je odvisen od kakovosti naložb. Tu pa igrajo pomembno vlogo vlade držav z oblikovanjem politik, ki bodo spodbudile dolgoročne naložbe v razvoj (Združeni narodi, 2014, str. 22–23).

Nekateri osnovni ukrepi vlad držav pri spodbujanju in omogočanju zasebnih investicij so tako zagotavljanje dostopa do finančnih storitev mikro podjetjem, spodbujanje posojil malim in srednje velikim podjetjem, razvoj finančnih trgov za dolgoročne naložbe in pa krepitev ustreznih notranjih politik, pravnega, regulativnega in institucionalnega okolja (prav tam, str. 23–27).

b) Mednarodne zasebne finance

Tako kot domače zasebne finance tudi mednarodno zasebno financiranje vsebuje velik obseg različnih tokov, vključno s tujimi neposrednimi naložbami in čezmejnimi bančnimi posojili. Mednarodnih zasebnih investicij, ki bi spodbujale razvoj, pa je še vedno premalo, zato so pomembni ukrepi vlad, ki naj bi takšne investicije spodbudili. Nekaj takšnih ukrepov je sprejem politik, ki bi spodbudile povezave med mednarodnimi podjetji in lokalnimi trgi, obvladovanje tveganj kratkoročnih čezmejnih kapitalskih tokov ter olajšanje pretoka nakazil in zasebnih sredstev za razvojno pomoč (Združeni narodi, 2014, str. 31–33).

Zasebni finančni dotoki, posebno neposredne tuje investicije, bistveno dopolnjujejo bilateralno in multilateralno razvojno pomoč. V zadnjem desetletju so bili sprejeti trije ključni mehanizmi za spodbuditev direktnih tujih investicij v državah v razvoju, in sicer:

- regulativno okolje, kodeksi ravnanja in podjetniška kultura, ki so odigrali pomembno vlogo pri zagotavljanju trajnostnih in razvojno naravnanih naložb;
- dinamičen lokalni privatni sektor in močne lokalne skupnosti, ki so potrebne za izvedbo direktnih tujih investicij, kjer ključno vlogo odigra podpora vlad in razvojnih partnerjev, predvsem z zagotavljanjem podjetniškega okolja, dostopa do finančnih sredstev, javno-privatnih partnerstev (*Public-Private Partnerships – PPP*) in sodelovanja med podjetji razvitih držav ter držav v razvoju;

- javni finančni vzvodi (izvozni krediti, sofinanciranje in instrumenti delitve finančnih tveganj), ki so ključni za spodbujanje privatnih investicij (Evropska komisija, 2015a, str. 39).¹⁹

(3) Mednarodne javne finance

Mednarodne javne finance imajo osrednjo vlogo pri financiranju razvoja. Tri glavne funkcije so: (a) izkoreninjenje revščine in razvoj; (b) financiranje regionalnih in svetovnih javnih dobrin; (c) vzdrževanje globalne makroekonomske stabilnosti. Mednarodne javne finance naj bi pomagale dopolniti in olajšati nacionalna prizadevanja držav v razvoju na teh področjih (Združeni narodi, 2014, str. 27). ODA ostaja pomemben element mednarodnih javnih sredstev, namenjenih državam v razvoju. Mednarodna zaveza držav, da bodo do leta 2015 zagotovile 0,7 % BNP za ODA, se žal ni uresničila (Evropska komisija, 2015a, str. 56). Pomembna pa so tudi podporni sredstva na drugih področjih, kot so znanost, tehnologija in inovacije z direktnimi podporami raziskovalnim institucijam, izmenjavami in sodelovanjem med raziskovalci iz razvitih držav in držav v razvoju preko različnih programov (prav tam, str. 64). Pomembno je, da države razvijejo ustrezne mehanizme, ki bodo mobilizirali dodatne vire za razvoj in izkoreninjenje revščine, in raziščejo uporabo inovativnih mehanizmov za financiranje razvoja. Prav tako pa je pomembno, da so sredstva porabljena učinkovito in da imajo učinek. ODA mora biti usmerjena v države, kjer je potreba največja in zmožnost zbiranja lastnih sredstev najšibkejša (Združeni narodi, 2014, str. 29).

(4) Kombiniranje javnih in zasebnih financ

Kombiniranje finančnih sredstev združuje javne in zasebne vire financiranja. Obsega inovativne instrumente in povezuje vlade, civilno družbo, človekoljubne institucije, razvojne banke in zasebni sektor. Vladam omogoča povečanje finančnih sredstev z zasebnim kapitalom in s tem delitev tveganj in donosov, obenem pa uresničevanje razvojnih ciljev (Združeni narodi, 2014, str. 33). Glavne zaveze glede možnosti kombiniranja javnih in zasebnih financ so bile sprejete na Konferenci v Monterrayu leta 2002. Države EU so se zavezale predvsem k upoštevanju inovativnih finančnih mehanizmov, ki lahko ustvarijo pomembne finančne prihodke in vplivajo na trajnostni razvoj držav v razvoju, k promociji novih finančnih orodij,

¹⁹ (več o tem gl. v. pogl. 3)

vključno s kombiniranjem posojil in podpornih sredstev ali drugih instrumentov za delitev tveganj, ter k uporabi novih finančnih mehanizmov v skladu z zagotavljanjem vzdržnosti dolga, odgovornosti in brez finančnih tveganj (Evropska komisija, 2015a, str. 69). Inovativno financiranje razvoja se nanaša na pobude, katerih cilj je zagotavljanje novih sredstev za razvoj in optimalno uporabo tradicionalnih virov financiranja. Glavni namen je zmanjšati razkorak med sredstvi, potrebnimi za doseganje razvojnih ciljev, in sredstvi, ki so dejansko na voljo (OECD, 2017d).²⁰

²⁰ (več o tem gl. v. pogl. 4)

3 Vloga zasebnega sektorja v razvojnem sodelovanju

3.1 Zasebni sektor kot partner v razvojnem sodelovanju

Zasebni sektor je odgovoren za približno 90 % delovnih mest (formalnih in neformalnih) v državah v razvoju in zagotavlja blago in storitve, ki izboljšujejo življenja ljudi, ustvarjajo domače davčne prihodke in spodbujajo gospodarsko rast. Ne glede na različne pristope k odpravi revščine ima gospodarska rast tu ključno vlogo. Pri zagotavljanju in uresničitvi razvojnih ciljev ima tako zasebni sektor pomembno vlogo (OECD in WTO, 2015, str. 21). Vloga zasebnega sektorja v razvojnem sodelovanju postaja vse večja. Oblike sodelovanja zasebnega sektorja pri razvojni pomoči pa so lahko naslednje: zasebni sektor je lahko neposredni prejemnik pomoči za svoje investicije (npr. subvencije in posojila), lahko je izvajalec pri izvajanju projektov razvojne pomoči, lahko je ponudnik razvojnih virov, lahko pa je partner v javno-zasebnih partnerstvih (OECD, 2017e). Priznavanje zasebnega sektorja se je okrepilo na Visokem forumu o učinkovitosti razvojnega sodelovanja v Busanu leta 2008, katerega glavni cilj je bil priznati zasebni sektor kot enakovrednega partnerja ostalim akterjem v mednarodnem razvojnem sodelovanju. Zasebni sektor je tako postal akter in razvojni partner z namenom zagotovitve dodatnih razpoložljivih sredstev za razvoj (poleg ODA), ki so se zaradi finančne krize zmanjšali. S tem je zagotovil dodatne razpoložljive kapacitete za razvoj. Prav tako pa je bila posebna pozornost namenjena inovativnim finančnim mehanizmom z namenom kombiniranja ODA z zasebnimi sredstvi (Tomlinson, 2012, str. 5).

Investicije v državah v razvoju so nujne, vladna in donatorska sredstva preko ODA in mednarodnega razvojnega sodelovanja pa jih ne morejo zagotoviti dovolj, zato potrebujejo države dodatna sredstva zasebnega sektorja (Evropska komisija, 2016a). Zasebni sektor ni homogen in potrebno je razlikovati med akterji in vrstami vpliva na razvoj. Ključno vprašanje pa je, kako lahko prispevki zasebnega sektorja vplivajo na učinkovitost razvojne pomoči v državah v razvoju. Vpliv se razlikuje glede na sektorje, oblike in velikost podjetij – od multinacionalk do srednje velikih in malih podjetij, prav tako je pomembno ali gre za domača ali tuja podjetja in kakšen bo njihov vpliv na podjetja, ki so že prisotna na trgu (vnos tehnologije, konkurence, vpliv na delovna mesta) (Davies, 2011, str. 4). Akterji zasebnega sektorja imajo legitime gospodarske motive in spodbude za naložbe. Kot pravi partnerji v razvoju pa morajo biti pripravljeni za sodelovanje na način, ki bo izboljšal socialne in ekonomske pogoje v državah v razvoju (Tomlinson, 2015, str. 11).

Dve ključni vprašanji zasebnega sektorja v razvojnem sodelovanju sta tako: zakaj sodelovati in na kakšen način se vključiti (Davies, 2011, str. 4)? Kakšno vlogo naj torej ima zasebni sektor v procesu razvojnega sodelovanja? Vloga ni samo v uresničevanju razvojnih ciljev z odgovornimi posli, temveč tudi z neposredno vključitvijo v procese razvojne pomoči. Davies (2011, str. 10) opredeli glavne vloge zasebnega sektorja v razvoju, ki naj bodo:

- mobiliziranje virov z inovativnimi potrošniškimi ali tržnimi mehanizmi in/ali za dobiček zasebnega sektorja,
- zagotavljanje finančnih ali nefinančnih virov za raziskave, projekte, globalne pobude, strokovna znanja in usposabljanja ali vire in dobrine za dobrodelne organizacije,
- ponujanje blaga in storitev kot izvajalec/pogodbenik v projektih razvojne pomoči,
- partnerstvo v dialogu in pravnih vprašanjih z vladami partnerskih držav ali donatorji glede izboljšanja poslovnih in tržnih pristopov ali sektorskih izzivov,
- PPP z razdelitvijo stroškov in tveganj, vključno s sovlaganji in podporo v različnih sektorjih za uresničitev nacionalnih planov,
- gonilna sila inovacij, ki se lahko na različne načine odzove na reševanje razvojnih izzivov in potreb ljudi, ki živijo v revščini.

Vprašanje ne sme biti samo v višini investicij, vzvodu zasebnih financ, razvoju zasebnega sektorja per se, temveč kako izkoristiti pomoč kot vir, ki bo ustvaril vključujočo in pravično gospodarsko rast ter okrepil ekonomske pravice ljudi, ki živijo v revščini (Tomlinson, 2015, str. 21). Za uspešen razvoj in vključitev zasebnega sektorja v državah v razvoju so potrebni ustrezni predpogoji, vključno z ustvarjanjem ugodne podjetniške klime, vlaganjem v infrastrukturo in pospeševanjem podjetništva. Vlade držav v razvoju so tiste, ki so odgovorne za oblikovanje okolja, ki bo spodbujalo rast zasebnega sektorja, razvojno sodelovanje in razvojna pomoč pa lahko pomagata pri usmeritvah vlad in s tem k bolj vključujoči in trajnostni rasti (OECD in WTO, 2015, str. 22). Na kakšen način vključiti zasebni sektor, da bo imel pozitiven prispevek k nacionalnim razvojnim ciljem? Pomembno je razlikovanje prioritet med javnim in zasebnim sektorjem, predvsem pa so pomembna naslednja področja v partnerskih državah:

- državno lastništvo, odgovornost in usklajenost z državnimi načrti,

- učinkoviti nacionalni regulativni okviri,
- podajanje pravih pobud,
- vključitev zasebnega sektorja v transparenten in vključujoč dialog (Davies, 2011, str. 15–16).

Nelson (2010, str. 20) definira glavne pogoje za izboljšanje sodelovanja z uradnimi ponudniki razvojne pomoči in vključevanja zasebnega sektorja v razvojno sodelovanje, in sicer: izboljšanje poslovne klime, vzpostavitev in okrepitev mehanizmov vzajemne odgovornosti pri vlaganjih, povečanje inovativnosti, usklajenost prizadevanj, povečanje humanitarne pomoči preko koalicij, vključitev zasebnega sektorja v dialog o učinkovitosti razvojnega sodelovanja. Osredotočenost razvojnih akterjev samo na vlade držav v razvoju se je usmerila tudi na druge pristope, kot je kombiniranje finančnih sredstev, in pa predvsem na pobude, ki bodo spodbudile naložbe (OECD in WTO, 2015, str. 22). V zadnjem desetletju je tako večina mednarodnih organizacij in institucij razvojnega sodelovanja okrepila svoje sodelovanje z zasebnim sektorjem. Nelson (2010, str. 22–23) opredeli, kako je zasebni sektor lahko vključen:

- v dvostranskih oblikah pomoči – OECD je v okviru DAC sprejel veliko novih strategij, modelov, finančne in tehnične pomoči za promocijo in razvoj zasebnega sektorja z namenom izkoriščanja zasebnih virov za financiranje razvoja in uresničitev razvojnih ciljev,
- preko ZN – številne agencije, skladi in programi ZN so povečali raven in kakovost vključevanja zasebnega sektorja,
- preko finančnih institucij razvojnega sodelovanja – dvostranske in večstranske razvojne banke in druge finančne institucije razvojnega sodelovanja so povečale raven in obseg finančnih in svetovalnih storitev, ki jih ponujajo zasebnemu sektorju (npr. Svetovna banka),
- preko drugih novih deležnikov – ustanovitev novih večstranskih institucij, pobud in sredstev, ki jih upravlja kombinacija donatorskih agencij, človekoljubnih organizacij, podjetij in poslovnih združenj.

3.1.1 EU in zasebni sektor

Evropska komisija (EK) tesno sodeluje z vladami držav v razvoju pri oblikovanju in izvajanju politik, ki podpirajo razvoj zasebnega sektorja (predvsem mikro, malih in srednje velikih podjetij) v obliki nepovratnih sredstev in drugih dejavnosti, kot so npr. regulativne reforme in zagotavljanje zmogljivosti (Evropska komisija, 2014, str. 2). Pomemben faktor pa je tudi omogočanje dostopa do kapitala. Mala in srednje velika podjetja, ki so temelj za ustvarjanje delovnih mest in gospodarske rasti v državah v razvoju, imajo omejen ali onemogočen dostop do finančnih sredstev, potrebnih za širitev, rast in nove naložbe (Evropska komisija, 2017d).

EU preko inovativnih finančnih instrumentov spodbuja razvoj lokalnega zasebnega sektorja v partnerskih državah v razvoju (Evropska komisija, 2014, str. 2). EK uporablja veliko različnih pristopov za doseganje rezultatov, in sicer preko izgradnje finančne zmogljivosti na različnih ravneh (od oblikovalcev politik do končnih upravičencev), zagotavljanja kapitala lokalnim bankam in finančnim institucijam (tudi preko kombiniranja finančnih sredstev) ter z združevanjem finančne in nefinančne podpore (Evropska komisija, 2017d).

EU je sprejela načela za krepitev vloge zasebnega sektorja v razvojnem sodelovanju:

- osredotočenost na ustvarjanje delovnih mest: programi in partnerstva morajo biti oblikovani tako, da prispevajo k zmanjšanju revščine,
- diferenciran pristop do zasebnega sektorja: drugačni pogoji, zahteve in spodbude glede na raven, formalnost in kontekst zasebnega sektorja,
- ustvarjanje priložnosti prek tržnih rešitev: npr. s sodelovanjem z lokalnimi podjetji kot partnerji,
- sledenje jasnim merilom²¹ pri neposredni podpori zasebnega sektorja: da ima naložba razvojni in trajnostni učinek, da se izogne motnjam na trgu in tržnim nepopolnostim,

²¹ Ta merila so: 1. merljiv razvojni učinek; 2. dodatnost – zasebna naložba je izvedljiva le ob podpori javnih sredstev; 3. nevtralnost – odprt, transparenten in pošten sistem dodeljevanja pomoči; 4. skupni interes in sofinanciranje; 5. prikaz učinka – ki mora biti jasen in predstavlja razvojne rezultate; 6. upoštevanje socialnih, okoljskih in davčnih standardov (Evropska komisija, 2014, str. 5).

- upoštevanje različnih lokalnih kontekstov: razlikovanje pri načrtovanju in določanju prednostnih nalog v skladu s potrebami in stopnjo razvoja, da se zagotovi največji razvojni učinek,
- velik poudarek na rezultatih: podporo za razvoj zasebnega sektorja je potrebno spremljati na vseh ravneh s prizadevanjem okrepite merjenja vpliva na rezultate razvojnih investicij,
- upoštevanje usklajenosti politik: na področjih, ki vplivajo na razvoj zasebnega sektorja v državah v razvoju (Evropska komisija, 2014, str. 4–5).

Slika 3.1: Sodelovanje zasebnega sektorja

Vir: prirejeno po Evropska komisija (2017c).

EK (2014, str. 14–15) je prav tako opredelila različna orodja in načine, kako zasebni sektor vključiti kot razvojnega partnerja (gl. Slika 3.1), in sicer poudarja predvsem strukturiran javno-zasebni dialog (upoštevanje potreb in zadržkov lokalnega zasebnega sektorja in politični dialog), mobiliziranje sredstev na podlagi kombiniranja finančnih sredstev (pomembno vlogo ima tu Platforma EU za kombiniranje pri zunanjem sodelovanju (*EU platform for blending in external cooperation* - EUBEC)) in uveljavljanje politične teže EU v podporo vključujoči in trajnostni rasti preko razvoja učinkovitih politik.

Predvsem pa je pomembno, da trgovinske in naložbene politike EU ne omejujejo političnega prostora, potrebnega za spodbujanje razvoja poslovnega okolja v državah v razvoju, da so finančne spodbude povezane z razvojnimi cilji in zavedanje, da zasebne naložbe ne smejo biti nadomestilo za ključne javne storitve (kot so zdravstvo, izobraževanje, socialna zaščita, pitna

voda ...). Ko je ODA uporabljena za spodbujanje zasebnega sektorja, pa sta pomembni transparentnost pri plačevanju davkov in konkurenčnost (določitev meril, kdaj zasebni sektor lahko vstopi) (Concord, 2017, str. 11–24).

3.1.2 OECD in zasebni sektor

OECD v okviru DAC prav tako razvija različne pristope za povečanje udeležbe in vloge zasebnega sektorja pri uresničevanju razvojnih ciljev. Cilji Agende 2030 so zelo ambiciozni in le s sodelovanjem zasebnega sektorja bodo dogovorjeni cilji lahko dosegljivi. Orodja in instrumenti OECD za nadaljnjo večjo vključenost zasebnega sektorja pa so naslednji:

- zbiranje dokazov in izkušenj vključenosti zasebnega sektorja: oblikovanje političnih smernic, vzajemno učenje članic DAC preko pregleda in raziskav razvojnih politik in izmenjava dobrih praks,
- sledenje mobilizaciji zasebnih investicij: merjenje in spremljanje vseh sredstev (poleg ODA) z instrumenti, ki vključujejo zasebni sektor,
- združevanje javnih in zasebnih akterjev: oblikovanje *Sustainable Development Investment Partnership* (SDIP), *International Dialogue on Peacekeeping and Statebuilding* z namenom izmenjave, obveščanja in učinkovitega dela z zasebnim sektorjem (OECD, 2017f).

OECD se tako trudi razviti in širiti partnerstvo z zasebnim sektorjem znotraj držav članic DAC predvsem preko vzajemnega in poglobljenega učenja iz izkušenj. Na letni ravni tako pripravi poročilo, ki temelji na raziskavi med državami članicami in predstavi primere dobrih praks in usmeritev. Glavne ugotovitve in smernice zadnjega poročila so (OECD, 2015a, str. 3–13):

- uporaba razvojnih ciljev in rezultatov kot izhodišče za izbiro partnerjev,
- vključitev zasebnega sektorja v skladu z načeli učinkovitosti pomoči,
- uskladitev mehanizmov zasebnega sektorja s prednostnimi nalogami razvojnega sodelovanja,
- investiranje v kapacitete in usposobljenost osebja zasebnega sektorja za opravljanje razvojnega sodelovanja,

- izogibanje prevelikemu številu mehanizmov vključevanja zasebnega sektorja in s tem podvajanju prizadevanj,
- uporaba kombinacije finančnih in nefinančnih oblik angažiranja zasebnega sektorja, ki skupaj delujejo na strateški in fleksibilen način,
- vključitev odgovornih poslovnih praks neposredno v mehanizme vključevanja zasebnega sektorja,
- vključenost (vlad partnerskih držav, civilne družbe, mednarodnih organizacij in raziskovalnih ustanov),
- ustvarjanje možnosti za razvoj inovacij,
- tveganja naj bodo odgovorna,
- investicije naj ne škodujejo in izkrivljajo trgov,
- določene morajo biti smernice za oceno dodatnosti (*additionality*) sredstev in transparentnosti porabe javnih sredstev,
- izvajanje ustreznih neodvisnih procesov ocenjevanja.

3.2 Prednosti

Države v razvoju ponujajo priložnosti za naložbe, ki so privlačne za zasebne vlagatelje, predvsem zaradi dobička, razširitve portfelja in dostopa do novih rastočih trgov (OECD, 2016c, str. 69). Zasebni sektor lahko poveča uspešnost in izvedljivost določenih projektov zaradi sposobnosti upravljanja, operativne fleksibilnosti in distribucijskih kanalov. Lahko pa je tudi sam pobudnik določenega razvojnega projekta. Ne smemo pa pozabiti na realistična pričakovanja, v kaj bo in v kaj lahko zasebni sektor investira (Davies, 2011, str. 14). S pomočjo inovacij, naložb in učinkovite rabe virov predstavlja pomembno vlogo pri gospodarski rasti. Na področju razvoja ne predstavlja samo vira financiranja, temveč tudi pomembnega partnerja vlade, nevladnih organizacij in donatorjev (Evropska komisija, 2014, str. 2). Ima torej instrumentalno vlogo pri ustvarjanju gospodarske rasti, saj ustvarja nova delovna mesta, dohodke in vpliva na državni proračun (OECD, 2010b, str. 1–2). Z vidika sodelovanja z uradnimi ponudniki razvojne pomoči pa sodelovanje z zasebnim sektorjem presega zgolj zagotavljanje dodatnih sredstev. Privabljanje tujih neposrednih naložb je pomembno za države

v razvoju, ker ima potencial, da prinese veliko ugodnosti, kot so vodstvene in tehnične veščine, prenos tehnologije in dostop do novih trgov. Zasebni sektor je v primerjavi z javnim tudi bolj prilagodljiv in se hitreje odziva na spremembe. Lokalna delovna sila je potencialno z ustreznim sodelovanjem deležna usposabljanja, boljših standardov in varnosti. Prav tako pa je pomemben vpliv, ki ga ima takšna naložba na lokalno gospodarstvo (Nelson, 2010, str. 23).

3.3 Slabosti in omejitve

Prispevki in sredstva zasebnega sektorja v razvojnem sodelovanju so zelo dobrodošli, vendar pa obstajajo tudi izzivi, ki jih ima zasebni sektor predvsem pri zagotavljanju transparentnosti sredstev, odgovornosti in usklajenosti z nacionalnimi in dolgoročnimi razvojnimi cilji. Če bi vlagatelji zasebnega sektorja podpirali le lastne projekte izven nacionalnih razvojnih ciljev, bi to povečalo razdrobljenost in negativno vplivalo na učinkovitost razvojne pomoči (Davies, 2011, str. 13). Na drugi strani pa obstajajo ovire, ki preprečujejo zasebnemu sektorju investiranje na novo nastalih trgih držav v razvoju. Z zmanjševanjem tveganj in neučinkovitosti, ki označujejo te trge, lahko novi finančni pristopi omogočijo investitorjem, da uresničijo gospodarske prednosti, hkrati pa države v razvoju pridejo do pomembnih finančnih virov (OECD, 2016c, str. 69–70).

Pet temeljnih ovir, ki preprečujejo zasebnemu sektorju investiranje na novo nastalih trgih:

(1) Dobički so prenizki glede na visoko stopnjo tveganja – širok spekter naložbenih priložnosti, ki bi imele razvojni učinek, ni uresničen zaradi tveganj (tveganja poslovnih modelov, tehnična izvedljivost, makroekonomski in poslovni sistemi upravljanja, izpad financiranja, transakcijski stroški, čas za učenje o novih trgih); izziv je torej bodisi zmanjšati raven tveganja ali povečati donose.

(2) Trgi ne delujejo učinkovito – trgi držav v razvoju so slabše razviti kot v razvitih državah in se soočajo s pomanjkanjem infrastrukture, znanja, z nelikvidnostjo, investitorji ne vedo, če bodo lahko izstopili iz posla in dobili povrnjen vložek.

(3) Znanje in zmožnosti privatnih investitorjev – ponudnikom privatnega kapitala primanjkuje znanja o novo nastajajočih trgih, strokovnega sektorskega znanja (predvsem razvojnega) za oceno stopnje tveganj in odločitev glede naložb, kar povečuje stroške naložb in zmanjšuje verjetnost uspeha; nerazumevanje lokalnih poslovnih praks in omejeni podatki o trgih le-to še povečujejo.

(4) Omejene spodbude zasebnega sektorja za naložbe v države v razvoju – visoka konkurenca na svetovnih trgih po geografskih območjih in sektorjih lahko zaradi pomanjkanja jasne direktive blokira takšne naložbe.

(5) Težke lokalne in globalne investicijske klime – pomanjkanje močnih, preglednih lokalnih regulativnih in pravnih sistemov na nastajajočih trgih odvrta zasebne kapitalske tokove; davčne ovire, neskladne tarife in vizumi zmanjšujejo privlačnost naložb in povečujejo kompleksnost poslov in donosov; nihanja menjalnih tečajev in lokalne valute, pomanjkanje likvidnosti na lokalnih kapitalskih trgih in politična nestabilnost razmere še otežujejo (OECD, 2016c, str. 71–3).

Zasebnemu sektorju je torej priznana vse pomembnejša vloga v razvojnem sodelovanju predvsem zaradi potrebe po mobiliziranju dodatnih sredstev za razvojne investicije, ključno pa ostaja vprašanje, kako ga vključiti, da bodo doseženi razvojni cilji in bodo investicije razvojno usmerjene, storitve pa dosegljive za vse sloje prebivalcev, tudi najrevnejše. Kavčič (osebni intervju, 2017, 22. december)²² dodaja, da je vključevanje zasebnega sektorja edina možna pot za povečanje sredstev, namenjenih razvoju, a ključen izziv ostaja, kako ga vključiti. Na drugi strani Jež (osebni intervju, 2017, 11. december)²³ poudari, da cilj vključevanja zasebnega sektorja ni, da bi neposredno prejemal sredstva, temveč je cilj, da se vključuje v izvajanje in zagotavlja sredstva s koncesijami in preko javno-zasebnih partnerstev. Zasebni sektor vedno potrebuje nekega naročnika in če želimo imeti razvojne projekte, potrebujemo javnega investitorja.

Odpira se tudi vprašanje, ali ima zasebni sektor željo samo po dobičku in kakšna je odgovornost javnega sektorja, da bodo rezultati dejansko razvojno usmerjeni. Jež (osebni intervju, 2017, 11. december) argumentira, da javnega sektorja ne sme zanimati, koliko dobička bo imel zasebni sektor. Odgovornost javnega sektorja je, da transparentno pelje vse postopke preko javnega razpisa. Zasebni sektor se tako prijavi na razpis, njegov profit pa je njegova stvar. Pomembno je, da ima zasebni sektor interes sodelovati pri razvojnem projektu, ker bo drugače odstopil. Potrebno je tudi, da je projekt dober, ker javna izbira izvajalca sama po sebi ne zagotovi dobre

²² Zvočni posnetek intervjuja je v obliki surovih podatkov na voljo pri avtorju.

²³ Zvočni posnetek intervjuja je v obliki surovih podatkov na voljo pri avtorju.

pogodbe. Problem lahko nastane, če je privatni sektor premočan in postavlja pogoje. Ravno zaradi tega je potrebno veliko sodelovanja pri javno-zasebnih partnerstvih, saj gre v osnovi tu za partnerstvo, in javni sektor mora biti močan partner. Največkrat pa je problem v tem, da je javni sektor zelo neučinkovit. Pogodba mora biti oblikovana tako, da bo zasebni sektor še vedno imel dobiček, hkrati pa bo javna storitev funkcionirala po ceni, ki si jo prebivalci lahko privoščijo. In bistvo je najti skupno točko, saj drugače pride do asimetričnega sporazuma, ki je bolj v korist zasebnemu sektorju, slej kot prej pa se ti sporazumi razdrejo, ker so prejemniki nezadovoljni. Zasebni sektor bo dobil toliko, kot si bo v pogodbi izposloval, po navadi pa je javni sektor nezadovoljen s pogoji, ki jih je sam sprejel. Ostaja pa veliko težav z javno-zasebnimi partnerstvi, saj je premalo razvojnih investicij v nerazvitih državah, finančni mehanizem, ki naj bi spodbudil večje naložbe zasebnega sektorja, pa je kombiniranje finančnih sredstev oz. blending, ki ga obravnavamo v naslednjem poglavju.

4 Kombiniranje finančnih sredstev (blending)

4.1 Opredelitev kombiniranja finančnih sredstev

Ni univerzalne opredelitve kombiniranja finančnih sredstev, pomembno pa je razlikovati med kombiniranjem zasebnih finančnih sredstev in kombiniranjem sredstev javnega sektorja (ki bi ga lahko imenovali tudi 'združevanje' oz. javno-javno kombiniranje). Kombiniranje finančnih sredstev (gl. Sliko 4.1), ki ga obravnavamo v magistrskem delu, je kombiniranje zasebnih finančnih sredstev z javnimi sredstvi, kjer so javna sredstva namenjena spodbujanju zasebnih naložb v partnerskih državah (Oxfam, 2017, str. 5). Kombiniranje finančnih sredstev (*blending*) je strateška uporaba razvojnih finančnih sredstev in sredstev človekoljubnih organizacij za mobilizacijo zasebnega kapitala v državah v razvoju (OECD, 2015b, str. 8). Namen kombiniranja finančnih sredstev ni nadomestiti ODA, zagotoviti subvencije za zasebni kapital ali popolnoma odpraviti vsa tveganja pri transakcijah, temveč zmanjšati tveganja na sprejemljivo raven, da se spodbudijo naložbe brez izkrivljanja delovanja trgov (OECD, 2016c, str. 75–76). Kombiniranje sredstev vključuje ODA, obstajajo pa tudi druge opredelitve – učinek vzvoda (*leveraging*), mobiliziranje (*mobilizing*) in spodbujanje (*catalysing*), ki pa so širši koncepti in ni nujno, da vključujejo uporabo ODA, kar pa je pri kombiniranju pogoj (Oxfam, 2017, str. 6). Kako torej kombiniranje finančnih sredstev deluje? Bistvena ideja je, da se uradna razvojna sredstva (povratna ali nepovratna) uporabijo kot prispevek za odstranitev ovir²⁴ za javne ali zasebne naložbe (Pereira, 2017, str. 11).

Slika 4.1: Kombiniranje finančnih sredstev

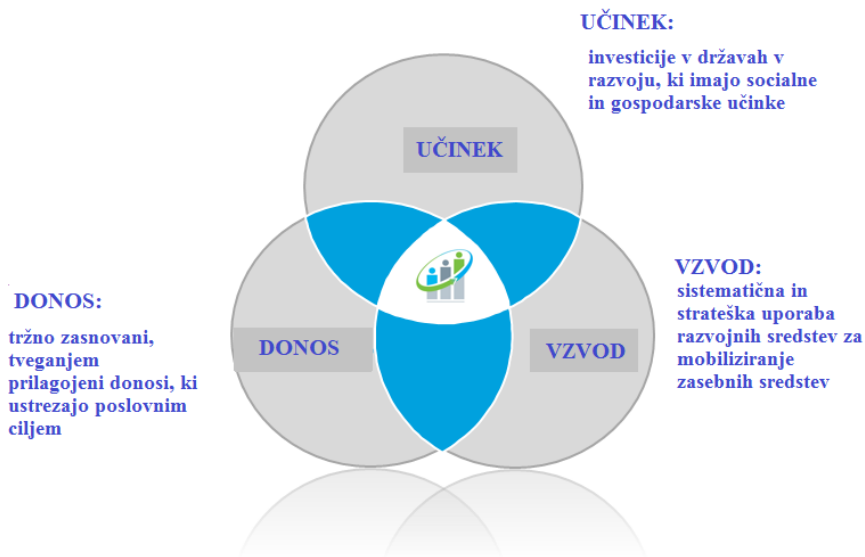
Vir: prirejeno po OECD (2017č).

²⁴ (več o tem gl. v pogl. 3).

Kombiniranje finančnih sredstev temelji na treh stebrih (gl. Slika 4.1), ki združujejo interese zasebnega kapitala in financierje razvojnega sodelovanja, in sicer:

- (1) finančni vzvod, ki pomeni uporabo razvojnih sredstev za pritegnitev transakcij zasebnega kapitala,
- (2) učinek, ki ga ima uporaba razvojnih sredstev na projekte in transakcije in ki zagotavlja socialne, okoljske in gospodarske koristi za skupnosti,
- (3) dobiček, ki ga imajo akterji od vloženih sredstev v razvojne projekte (OECD, 2015c, str. 1).

Slika 4.2: Trije stebri kombiniranja finančnih sredstev

Vir: prirejeno po Toyota (2015, str. 3).

Poudarek na kombiniranju finančnih sredstev izhaja iz različnih motivov, ki pa niso nujno razvojno usmerjeni. Glavni razlog je vse večja potreba po mobiliziranju različnih finančnih sredstev, ki bodo pomagali pri izhodu iz revščine in zapolnili finančno vrzel, ki jo ODA ne more. Na primer, srednje razvite države ne potrebujejo ODA, potrebujejo pa razvojne projekte (voda, energija, infrastruktura), ki zahtevajo (dodatna) sredstva zasebnega sektorja. Kombiniranje finančnih sredstev je tudi odgovor na pritiske donatorjev, ki želijo povezati svoje komercialne interese z razvojnimi cilji (Oxfam, 2017, str. 6).

Kombiniranje finančnih sredstev je torej dokaj nov koncept, ki se pojavlja vse od 21. stoletja in je povezan predvsem z uresničevanjem razvojnih ciljev. Spodnji dokumenti in institucije so bili

sprejeti in ustanovljeni z namenom povečanja kombiniranja finančnih sredstev v razvojnem sodelovanju: EU predstavi in se zaveže k uporabi kombiniranja finančnih sredstev v večletnem finančnem okviru že leta 2006. Leta 2008 je ustanovljena Enota za kombiniranje sredstev v Mednarodni finančni korporaciji (*International Finance Corporation – IFC*). Leta 2011 je sprejeto Partnerstvo za učinkovito razvojno sodelovanje iz Busana, v tem letu EU sprejme tudi Agendo za spremembe (*EU Agenda for Change*), s katero se zaveže k povečanju kombiniranja financiranja. Leta 2012 EU ustanovi Platformo EUBEC. Države članice G20 leta 2014 ustanovijo *Global Infrastructure Initiative* za podporo PPP, prav tako OECD in WEF sprejmeta *ReDesigning Development Finance Initiative*,²⁵ ki promovira kombiniranje in nova partnerstva pri financiranju razvojnega sodelovanja. Leta 2015 je ključna Akcijska Agenda iz Adis Abebe, zdaj pa aktualna Agenda 2030 (*Development Initiatives*, 2016, str. 4–5).

4.1.1 Mehanizmi kombiniranja finančnih sredstev

Glavni mehanizmi in instrumenti kombiniranja finančnih sredstev:

Tabela 4.1: Glavni mehanizmi kombiniranja finančnih sredstev

Kombiniranje finančnih sredstev	Utemeljitev za uporabo ODA
Nepovratna sredstva (investicijska nepovratna sredstva)	Sredstva za specifičen projekt ali dejavnost, ki zmanjšujejo skupne stroške projekta in povečujejo možnost razvojnih rezultatov (npr. sredstva za nakup traktorja in s tem povečanje produktivnosti).
Tehnična pomoč	Npr. študija o morebitnem povečanju produktivnosti in potencialni pritegnitvi zasebnih vlagateljev.
Garancije za posojila	Državno jamstvo zmanjšuje stroške izposojanja in s tem ščiti vlagatelje pred izgubo.
Strukturirane finance	Javni sektor prvi absorbira tveganja in s tem prvi sprejme izgube projekta (če je izguba dovolj majhna, je javni sektor edini, ki izgubi denar).
Kapitalska naložba	Vlagatelj dobi odstotek lastništva družbe ali projekta, zagotovi denar in tako zagotavlja varnost vlagateljem (npr. javni sektor kupi 20 odstotkov družbe in s tem zagotovi zaupanje ostalim vlagateljem).

Vir: prirejeno po Oxfam (2017, str. 7).

²⁵ World Economic Forum. *ReDesigning Development Finance Initiative - A joint global project between the World Economic Forum and the OECD-DAC*.

Najpogosteje uporabljeni finančni instrumenti so podporna sredstva (sredstva skladov in aktivnosti, ki vodijo k naložbam), podrejeni lastniški kapital (podrejeni položaj absorbira večja tveganja), fleksibilen dolg (ugodni pogoji odstranjujejo tveganja donosov), dolg glede na tržno obrestno mero ali lastniški kapital (naložbe v enakih pogojih dokazujejo upravičenost in zagotavljajo udobje vlagateljem), garancije (orodje za zmanjšanje tveganja, ki ščiti vlagatelje pred kapitalskimi izgubami ali zagotavlja okrepitev kreditov) (OECD, 2015č, str. 4). Lahko jih razdelimo tudi v štiri skupine: lastniško-dolžniški kapital (*mezzanine finance*), ki je lahko v obliki dolga ali lastniškega kapitala; finančni instrumenti, ki niso del lastniško-dolžniškega kapitala (zasebni sektor prevzame tveganje s kompenzacijo v obliki subvencije ali višjo stopnjo donosa); ne financirane obveznosti (javni sektor ne zagotovi takojšnjega financiranja, temveč se vključi v primeru povračila zasebnemu vlagatelju v primeru nezmožnosti plačevanja posojila s strani prejemnika); druge oblike sodelovanja (kjer gre za kombinacijo finančnega in nefinančnega sodelovanja med javnim in zasebnim sektorjem – npr. tehnična pomoč) (Development initiatives, 2016, str. 17–18).

4.2 Prednosti in slabosti kombiniranja finančnih sredstev

4.2.1 Prednosti

Kombiniranje finančnih sredstev lahko pripomore k povečanju obsega naložb v državah v razvoju (OECD, 2016c, str. 67). Bilal in Kratke (2013, str. 2) vidita prednosti kombiniranja finančnih sredstev v mobiliziranju dodatnih sredstev za razvoj, zapolnitvi finančnih vrzeli, možnosti izboljšanja razvojnega vpliva investicij zaradi dodatnih sredstev, zmanjšanju bremena dolga in izboljšanju dolgoročne vzdržnosti zadolževanja javnega sektorja, v potencialu za večjo razvojno učinkovitost in ekonomijo obsega, v boljšem združevanju virov in usklajevanju med financerji, razvoju zasebnega sektorja v državah v razvoju in v pritegnitvi dodatnih naložb. Kombiniranje nima le učinka povečanja sredstev za razvoj, temveč tudi učinek izboljšanja kakovosti samih naložb.

ODA je lahko porabljena za instrumente, ki preprečujejo izpostavljenost tveganj investicij zasebnega sektorja. Ti instrumenti tako spodbujajo zasebno financiranje in naložbe, ki bodo imele razvojni učinek in sicer ne bi bile uresničene zaradi dejanske ali domnevne nevarnosti. Kombiniranje tako lahko omogoči, da investicije postanejo finančno vzdržljive (OECD, 2016c, str. 68). Prednost je tudi v tem, da kombiniranje omogoča in vključuje partnerstva med

različnimi akterji: domačimi, mednarodnimi, uradnimi/javnimi, zasebnimi/komercialnimi (finančnimi in nefinančnimi, od mikro podjetij do multinacionalk) (Development Initiatives, 2016, str. 19). Prednosti so tako predvsem v fleksibilnem kapitalu (investitorjem omogoča, da kljub tveganjem vlagajo v razvoj), znanju javnega sektorja o lokalnih trgih in izkušnjah na lokalnih trgih (ki ga investitorji lahko izkoristijo in jim uspešno pomaga pri naložbah), razvoju lokalnih kapacitet (financiranje strateških, finančnih in tehničnih svetovalnih storitev za lokalna podjetja), reformah politik in regulativ (aktivnosti, ki izboljšujejo in podpirajo lokalno investicijsko klimo in postopke javnih naročil in strateških investicijskih načrtov) (OECD, 2016c, str. 75–76). Glede na to da postaja kombiniranje vse bolj razširjena oblika financiranja, pa le-to zahteva tudi večje partnerstvo med udeleženci v financiranju ter širšo uporabo različnih mehanizmov sofinanciranja in instrumentov za porazdelitev tveganj (United Nations Development Programme, 2016).

OECD (2016d, str. 3) je izvedel raziskavo kot osnovo za merjenje vpliva kombiniranja financiranja na razvojne rezultate v državah v razvoju in pospeševanje vloge zasebnega kapitala. V raziskavi so sodelovali ponudniki ODA, človekoljubne organizacije in 21 podjetij zasebnega sektorja. Rezultati raziskave so pokazali, da je kombiniranje sredstev bistveno pripomoglo k pritegnitvi kapitala za naložbe na nastajajočih trgih in k pozitivnim razvojnim rezultatom. V raziskavo je bilo zajetih 61 skladov in 13 podpornih mehanizmov s skoraj 25,4 milijardami USD. Skupaj so dosegli skoraj 177 milijonov upravičencev.

Anketiranci so izpostavili nefinančne koristi kombiniranja kot še posebej zanimive, vključno s sposobnostjo prepoznave tržnih nepopolnosti, zagotovitve večjega obsega financ, zmanjšane izpostavljenosti tveganjem, uspešnega delovanja inovativnih struktur in dostopa do specializiranega znanja. Ponudniki ODA so v raziskavi kot glavno motivacijo izpostavili spodbude finančnih vzvodov zasebnega kapitala in izvedljivost transakcij, s skoraj 89,2 % pa namero o ponovitvi takih poslov in povečanju obsega kombiniranega financiranja. Zanimanje ponudnikov zasebnega kapitala za kombiniranje sredstev temelji predvsem na možnosti dostopa do atraktivnih investicij na novo rastočih trgih in možnosti zmanjšanja tveganj investicij, predvsem na začetni ravni (prav tam, str. 3).

4.2.2 Slabosti

Bilal in Kratke (2013, str. 3) vidita glavne slabosti in izzive kombiniranja finančnih sredstev v tveganjih in vprašanjih, povezanih s tem, ali bo investicija imela razvojni učinek in ali je v skladu z razvojnimi načeli. Problem je tudi v tem, da je še vedno več interesa za investicije v srednje razvitih državah in ne v najmanj razvitih. Naložbe, kjer se kombinira tuji javni in zasebni kapital, bi lahko izrinile lokalni zasebni sektor. Premalo pozornosti je namenjene transparentnosti porabe sredstev in prevzemanju odgovornosti pri učinkih projektov, saj lahko želja po dobičku hitro prevlada nad razvojnimi učinki, prav tako pa so slabe tudi metode spremljanja in vrednotenja samih projektov.

Vprašanje pa je, koliko ODA je porabljene v okviru kombiniranja finančnih sredstev? Zaradi pomanjkanja pregleda nad podatki in transparentnostjo vseh sredstev je takšno oceno zelo težko podati, je pa (pre)nizka. Sam trend kombiniranja finančnih sredstev je v porastu in kaže na to, da se bo odstotek kombiniranja zelo povečal, a potrebna je sprememba mehanizmov merjenja vseh prenosov sredstev (Oxfam, 2017, str. 8–9).

Goudriaan (2017) poudarja, da prinašata kombiniranje finančnih sredstev in večja vloga zasebnega sektorja pri razvojnemu sodelovanju veliko slabosti, in sicer: javno-zasebna partnerstva so znana po tem, da so draga predvsem za javni sektor in lahko privedejo še do večjega zadolževanja držav, prav tako pa lahko hitro pride do preusmerjanja sredstev stran od razvojnih ciljev in potreb ljudi. Javno-zasebna partnerstva so velikokrat povezana s korupcijo in pojavlja se vprašanje učinkovitosti porabljenih sredstev in dejanskih razvojnih rezultatov. Pomembno pa je tudi, da ne pride do privatizacije javnih dobrin.

Rezultati ankete OECD so pokazali, da so finančni vzvodi za pritegnitev zasebnega kapitala omejeni v začetnih fazah naložb, nekateri finančni mehanizmi pa jih presegajo za 20-krat. To kaže na potrebo po večji podpori projektov v zgodnjih fazah z visokimi stopnjami tveganja (OECD, 2016d, str. 3).

Slabosti in izzive, ki jih ima kombiniranje finančnih sredstev, lahko razdelimo na naslednja ključna področja:

(1) Oportunitetni stroški

Pojavi se vprašanje, če ob dejstvu, da obseg ODA pretirano ne raste, to pomeni, da lahko zaradi kombiniranja finančnih sredstev zmanjka sredstev za tradicionalne namene ODA, kot je npr. zagotavljanje javnih storitev. Prav tako je še vedno več sredstev namenjenih razvitejšim državam in ne najrevnejšim (zasebni sektor ni pripravljen investirati v najrevnejše države).

(2) Merjenje razvojnih učinkov

Obstaja malo mehanizmov in dokazov o dejanskem vplivu kombiniranja finančnih sredstev na razvojne rezultate.

(3) Projekti, ki sledijo razvojnim ciljem držav v razvoju

Pojavi se problem, da projekti ne sledijo razvojnim ciljem držav, njihovim razvojnim strategijam, temveč le dobičku.

(4) Odgovornost in transparentnost

Pomanjkanje sodelovanja vlad držav v razvoju in drugih zainteresiranih strani v procesih odločanja, problem transparentnosti porabe sredstev in uveljavljanje pritožb ter prevzemanje odgovornosti.

(5) Načelo dodatnosti (*additionality*)

Se nanaša na 'dodano vrednost', ki jo ima oblika finančne podpore (kakšno vlogo bo imela ODA v izbranem projektu in kako bodo ta sredstva v kombinaciji s sredstvi zasebnega sektorja porabljena). Sredstva lahko imajo finančno vlogo (da je projekt sploh lahko izveden) ali razvojno vlogo (sredstva bodo omogočila boljše razvojne rezultate). Glavni izziv je torej ugotoviti, ali projekt sploh potrebuje dodatno finančno podporo, po drugi strani pa je še vedno težko zagotoviti in opraviti tveganja, ki jih ima zasebni sektor (ali bo projekt uspešen, ali bo dobiček dovolj visok), in ugotoviti, ali bo projekt ob podpori uspel in prinesel željene razvojne rezultate. Prav tako pa je problem v tem, da ni usklajenega pristopa in metodologije, ki bi dodatnost merila (Oxfam, 2017, str. 10–13).

4.3 Izzivi

Izziv kombiniranja je strateško in selektivno izvajanje procesov. Pomembno je opredeliti in strukturirati projekte, kjer je kombiniranje potrebno, da bodo projekti izvedljivi, ter zagotoviti, da bo koncesijski element porabljen v razumnem časovnem obdobju in bo vodil h gospodarsko trajnostnim projektom. Prav tako je pomembno, da ima projekt razvojni cilj, ki bo vodil do učinkov in dosegel prvotne zaveze. To je še posebej pomembno za projekte v krhkih državah in v državah, ki so jih prizadeli konflikti (OECD, 2016c, str. 68–69). Pomembna je torej izbira projekta, primerne za kombiniranje, in Pereira (2017, str. 19) jo opredeli na podlagi treh ključnih kriterijev:

- merila za upravičenost: ki so napisana v obliki smernic, omejitev in preferenc;
- mandat institucije: ki se nanaša na cilje, omejitve in druga merila, ki urejajo njeno poslovanje in vključujejo merila tveganja investicij, dobičkonosnosti, instrumentov, ki jih lahko uporabijo, prednostna podjetja, sektorje ali geografska območja;
- širši regulativni okvir: ki ureja poslovanje institucije in ima opredeljene omejitve in smernice kombiniranja.

Glavni izzivi pri izkoriščanju potenciala kombiniranja so naslednji:

- ozaveščenost in skupni jezik: uporaba skupnih uradnih definicij in načinov kombiniranja sredstev, npr. v obliki priročnika o kombiniranju finančnih sredstev za krepitev odnosov med javnim in zasebnim sektorjem, pospešitev investicijskih procesov, izboljšanje transakcijskih časov in znižanje stroškov;
- analitika in izobraževanje: analiziranje učinkovitosti kombiniranja in dokumentiranje dobrih praks za informiranje o prihodnjih finančnih poslih;
- institucionalna pripravljenost: opredelitev jasnih mandatov in strategij za vključevanje zasebnega sektorja za doseganje razvojnih ciljev; zagotovitev ustreznih sredstev in zmogljivosti;
- partnerstva: razvoj odnosov s financerji in vlagatelji, ki imajo podobne razvojne in investicijske cilje, in z njimi opredelitev naložbenih struktur in izdelkov, ki bodo primerni za vse partnerje;
- enoten učinek pričakovanj: cilji učinka morajo biti razumni; če so prezahtevni v smislu časa in sredstev, zasebni sektor ne bo vlagal;

- konsolidacija trga: razvoj skupnih platform za povezovanje javnih financerjev in zasebnih investitorjev lahko zmanjša razdrobljenost in podvajanje dela, obenem pa zniža stroške in poveča transparentnost;
- prepoznavanje pobud in potreb zasebnega sektorja: obravnava ciljev zasebnega sektorja je temeljna, saj do vlaganj ne bo prišlo, če bo zahtevan kompromis med tveganjem donosa in vplivom na razvoj prevelik (OECD, 2016c, str. 77).

Kombiniranje pa lahko vključuje tudi potencialna tveganja. Za ublažitev le-teh je potrebno sprejeti več ukrepov:

- finančne spodbude morajo biti uravnotežene z razvojnimi cilji: uporaba razvojnih sredstev za spodbuditev naložb zasebnega sektorja v podporo projektom z omejenimi razvojnimi rezultati je neprimerna poraba sredstev;
- upoštevati je treba, da se ne izrine zasebnega financiranja in povzroči izkrivljanja trga;
- zagotoviti je potrebno transparentnost in zaščititi poslovno zaupnost;
- upravljanje predstavitev učinkov: ko projekti ne uspejo zaradi dejavnikov, kot sta pomanjkanje politične podpore in uporaba napačnega modela ali mehanizma financiranja, to lahko odvrne zasebni sektor in vlagatelje od nadaljnjega sodelovanja s sektorjem ali z državo (OECD, 2016c, str. 79).

Tveganja deviznega poslovanja z državami v razvoju prav tako predstavljajo velik problem in izziv. Za zasebni sektor pomenijo ozko grlo za sprostitev čezmejnega poslovanja in financiranja držav v razvoju. Velika večina čezmejnih finančnih tokov v državah v razvoju je še vedno v tujih valutah, ki predstavljajo tveganja za kapitalske naložbe. Valutna tveganja in devizno poslovanje vplivata na razpoložljivost in dostopnost sredstev, saj financiranje v tujih valutah omejuje vrsto finančnih produktov in obseg kapitala, ki bi sicer bil na voljo.

Tveganjem deviznega poslovanja pa se je mogoče izogniti:

- z boljšim institucionalnim znanjem in zagotavljanjem valutnih svetovalnih storitev,
- s podporo posameznih posojilodajalcev na bilateralni ravni, s subvencioniranjem stroškov, povezanih z izvajanjem varovanj pred tveganji, ali z vzpostavitvijo rezervnih valutnih skladov,

- z razvojem garancij za valutna tveganja,
- s prilagoditvijo na druge preizkušene valutne rešitve v posameznih sektorjih (Blending4ag, 2016).

4.4 EU in kombiniranje sredstev

Kombiniranje kot finančni instrument za doseganje zunanjepolitičnih ciljev EU dopolnjuje druge oblike razvojne pomoči za doseganje nacionalnih, regionalnih in splošnih političnih prioritet in združuje sredstva EU s posojili ali kapitalom zasebnega sektorja. Podporna sredstva EU pa so lahko uporabljena na različne strateške načine z namenom privabljanja pomembnih investicij v državah v razvoju predvsem z zniževanjem tveganj investiranja, znižanjem začetnih stroškov investicije in stroškov celotnega projekta, s tehnično pomočjo, z zagotavljanjem dodatnega kapitala in zavarovanjem. Učinki kombiniranja so predvsem v povečanju finančnih vzvodov razvojne pomoči, podpori reformnih politik, trajnostnem in cenovno ugodnem načinu dodatnega financiranja nacionalnih razvojnih prioritet, povečanem dostopu do javnih storitev, infrastrukture in kreditov za spodbujanje socialno-ekonomskega razvoja ter v zmanjševanju tveganj, povezanih z vlaganjem v nove trge in sektorje (Evropska komisija, 2016a).

EU izvaja kombiniranje preko regionalno ali tematsko osredotočenih finančnih instrumentov s projekti, ki prispevajo k izpolnjevanju strateških razvojnih ciljev EU in partnerskih držav. Pod okriljem Generalnega direktorata za mednarodno sodelovanje in razvoj²⁶ delujejo okviri kombiniranja (*blending frameworks*), ki vključujejo različne finančne instrumente in zagotavljajo razvojna sredstva: Instrument za financiranje razvojnega sodelovanja,²⁷ Evropski instrument sosedstva,²⁸ Evropski razvojni sklad²⁹ in Instrument za predpristopno pomoč.³⁰ Prav tako so s kombiniranim financiranjem podprte iniciative s poudarkom na trajnostnem razvoju privatnega sektorja v državah prejemnicah, in sicer Electrification Financing Initiative

²⁶ *Directorate-General for International Cooperation and Development* - DG DEVCO

²⁷ *Development Cooperation Instrument* - DCI

²⁸ *European Neighbourhood Instrument* - ENI

²⁹ *European Development Fund* - EDF

³⁰ *Instrument for Pre-Accession Assistance* - IPA

(ElectriFI), Agriculture Financing Initiative (AgriFI) in Climate Finance Initiative (Evropska komisija, 2016a).

Pozitivni učinki kombiniranja so za vlade držav prejemnic predvsem v trajnostnem in cenovno ugodnem načinu sofinanciranja nacionalnih razvojnih prioritet; za končne upravičence v povečanem dostopu do javnih storitev, infrastrukture in kreditov za socialno-ekonomski razvoj; za financerje v zmanjšanem tveganju za vlaganja v nove trge in sektorje; za EU pa v močnejšem vplivu razvojne pomoči, večji učinkovitosti in koordinaciji med posojilodajalci (Evropska komisija, 2015b, str. 2).

Kombiniranje je bilo prvič predstavljeno v večletnem finančnem okviru 2007–2013 in se je postopoma razvilo v pomembno orodje zunanjega sodelovanja EU, ki dopolnjuje različne načine izvajanja. Podporna sredstva EU so namenjena sofinanciranju projektov skupaj z zasebnim sektorjem ter evropskim finančnim institucijam in regionalnim razvojnim bankam. Strateško kombiniranje sredstev EU z javnim in zasebnim financiranjem pomaga pri krepitvi investicij v partnerskih državah s projekti, ki izboljšajo energetska in prometna infrastrukturo, socialno infrastrukturo, povezano z dostopom do čiste vode, ravnanjem z odpadki, bivališči, razvojem mest, skrbjo za okolje, razvoj lokalnega zasebnega sektorja, krepitev lokalne proizvodnje, spodbujanje in ustvarjanje novih delovnih mest (Evropska komisija, 2015b, str. 3).

EK je bila že leta 2011 s strani Evropskega parlamenta (EP) in Sveta pozvana, naj prouči učinkovitejše delovanje mehanizmov kombiniranja. EK je predlagala, da se oblikuje nova Platforma EUBEC. Cilj platforme je izboljšati kakovost in učinkovitost mehanizmov kombiniranja EU, hkrati pa ustrezno upoštevati usklajenost politik, ki urejajo odnose EU z različnimi partnerskimi državami na področju razvojne, sosedske in širitvene politike (Evropska komisija, 2016b, str. 3–4).

Platforma deluje preko skupine za politiko, predseduje ji EK, sestavljajo pa jo predstavniki držav članic EU in Evropske službe za zunanje delovanje (ESZD), EP in finančne institucije pa imajo nalogo tehničnih opazovalcev. Postopek odločanja v okviru kombiniranja je urejen v dveh stopnjah, in sicer:

- tehnično ocenjevalni sestanki, ki jim predseduje EK, na njih pa sodelujejo predstavniki služb EK, ESZD in finančnih institucij,
- sestanki odbora, ki jim predseduje EK, na njih pa sodelujejo predstavniki služb EK, ESZD, države članice EU kot člani z glasovalno pravico in finančne institucije kot opazovalci.

Dejavnosti okvirov kombiniranja torej vodi odbor. Odboru pomaga skupina za tehnične ocenjevalne sestanke, ki preučuje osnutke vlog finančnih institucij s tehničnega in finančnega vidika, preden se predložijo odboru. Sklepi odbora so vključeni v ustrezne dopolnilne sklepe Komisije (Evropska komisija, 2016b, str. 4–5).

Evropsko računsko sodišče je 22. oktobra 2014 objavilo posebno poročilo z naslovom *Uspešnost kombiniranja nepovratnih sredstev regionalnih naložbenih instrumentov s posojili finančnih institucij pri podpori zunanjim politikam EU*,³¹ v katerem je predstavilo ključne prednosti in slabosti mehanizmov kombiniranja. Prednosti so povečanje sredstev, vplivanje na oblikovanje politik in način vzpostavitve in upravljanje projektov, okrepitev sodelovanja med deležniki in okrepitev prepoznavnosti pomoči. Prav tako je kot uspešno ocenila kombiniranje nepovratnih sredstev iz regionalnih naložbenih instrumentov s posojili finančnih institucij, ki so ustrezno vzpostavljeni in dobro uveljavljeni. Kritika pa se je nanašala predvsem na postopke odobritev, saj niso dovolj temeljite in podprte z dokazi, prav tako niso merila EK dovolj opredeljena (Evropsko računsko sodišče, 2014, str. 6). EK je na podlagi priporočil oblikovala preglednejši obrazec in navodila za prijavo projektov in s tem poenostavljen in krajši postopek odobritve. Oblikovala je okvir za merjenje rezultatov s standardiziranimi kazalniki in sprejela smernice o dejavnostih kombiniranja. Izpostavila je tesnejšo in bolj proaktivno vlogo delegacij EU pri opredeljevanju in izbiri projektov kombiniranja, razširjen program usposabljanja za uradnike EK ter objavo kratkega opisa vsakega projekta kombiniranja za namene prepoznavnosti (Evropska komisija, 2016b, str. 6).

Na drugi strani pa je zelo pomembno tudi sodelovanje med finančnimi institucijami in agencijami za izvozne kredite, saj obstajajo možne težave pri vključevanju v programe javnega

³¹ Evropsko računsko sodišče. 2014. *Uspešnost kombiniranja nepovratnih sredstev regionalnih naložbenih instrumentov s posojili finančnih institucij pri podpori zunanjim politikam EU*.

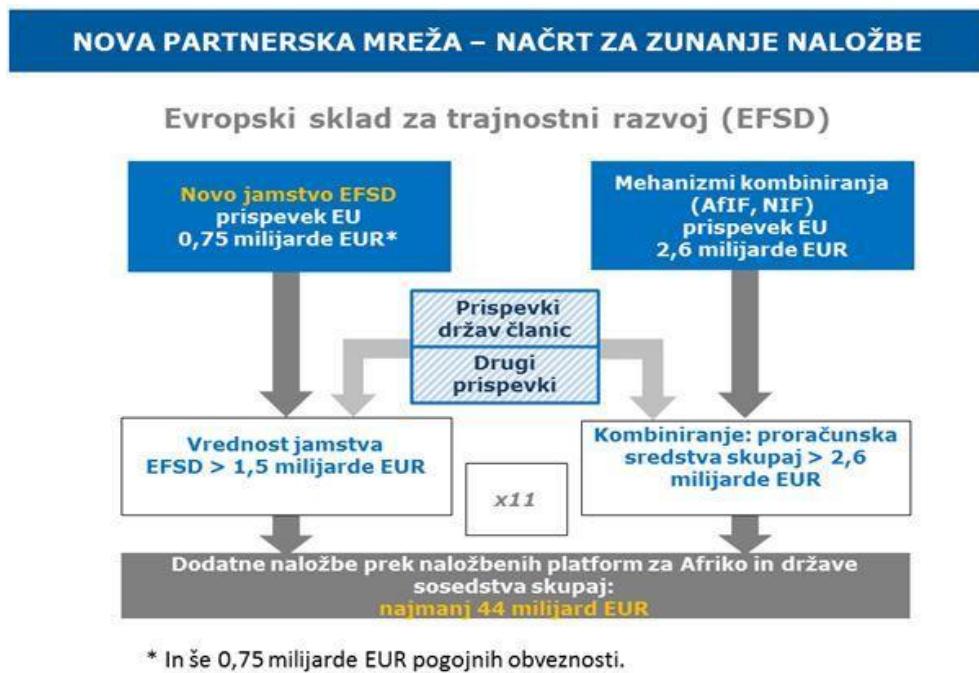
sektorja, ki jih financirajo EK in finančne institucije. Pride namreč lahko do izrivanja komercialnega financiranja, izkrivljanja trga in ustvarjanja napačnih spodbud (Evropska komisija, 2016b, str. 9).

Kot odgovor na kritike in zdajšnjo ureditev pa je na mizi nova zasnova, in sicer Evropski sklad za trajnostni razvoj (*European Fund for Sustainable Development* – EFSD, gl. Slika 4.2), ki naj bi bil del partnerskega okvira za sodelovanje in eden od stebrov novega Evropskega načrta za zunanje naložbe³² (Evropski parlament, 2017, str. 1). Sestavljen bo iz dveh regionalnih naložbenih platform – za Afriko in za sosodstvo EU, združeval pa bo instrumente kombiniranja finančnih sredstev in deloval kot enotna kontaktna točka za predloge tako vlagateljev zasebnega sektorja kot finančnih institucij. Zagotovljena jamstva bodo v obliki posojil, lastniškega kapitala in jamstev. Glavni namen je spodbuditi kombiniranje finančnih sredstev in tako dodatno financiranje iz zasebnega sektorja, z jamstvom EFSD pa zmanjšati tveganja za te investicije in absorbirati morebitne izgube vlagateljev. Na začetku bodo upravičene le afriške države in države sosodstva EU. Sredstva bodo zagotovljena iz proračuna EU in drugih virov ter s prispevki držav članic in drugih partnerjev (Evropska komisija, 2016c).

³² Evropska komisija predlaga ustanovitev novega Evropskega načrta za zunanje naložbe (*European External Investment Plan* - EEIP), ki bo temeljil na treh stebrih, ki so:

1. EFSD - naložbeni sklad, s poudarkom na kombiniranju finančnih sredstev znamenom odpravljanja ozkih grl za zasebne naložbe,
2. tehnična pomoč z namenom podpore lokalnih organov in podjetij pri razvoju trajnostnih projektov in privabljanju zasebnih vlagateljev,
3. tematski, nacionalni in regionalni programi razvojnega sodelovanja EU za izboljšanje naložbenega in političnega okolja (Evropska komisija, 2016c).

Slika 4.3: Evropski sklad za trajnostni razvoj

Vir: Evropska komisija (2016c).

4.5 Platforme in partnerstva

- Platforma Convergence

Ustanovljena je bila na začetku leta 2016 kot prva in edina platforma, ki omogoča javnim in zasebnim vlagateljem, da se med seboj povežejo in preko kombiniranih finančnih poslov sovlagajo v nastajajoče trge v državah v razvoju. Potencialnim vlagateljem je omogočeno hitro iskanje po bazi podatkov verodostojnih ponudb, ki ustrezajo njihovim potrebam po naložbah, omogoča poenostavljene postopke preverjanja in široko mrežo partnerstev. Preko povezav med potencialnimi partnerji, nepovratnimi sredstvi, olajšanim postopkom investiranja in finančnih mehanizmov kombiniranja bo platforma spodbujala in podpirala kombinirane investicije. S privabljanjem dodatnega zasebnega kapitala za naložbe, ki zagotavljajo socialne, ekonomske in okoljske učinke, se bodo zmanjšala tveganja in povečali donosi naložb v državah v razvoju, kar pa je ključno za uresničitev ciljev trajnostnega razvoja (Convergence, 2016).

- Sustainable Development Investment Partnership (SDIP)

SDIP združuje javne in zasebne subjekte razvitih držav in držav v razvoju z ambicijo po povečanju trajnostnih naložb v infrastrukturo v državah v razvoju. Partnerstvo zagotavlja trajen

in usklajen pristop, ki ima potencial, da zagotovi hitre in učinkovite transakcije ter zmanjša tveganja, ki preprečujejo dodatna finančna sredstva. Podpira vključujočo rast in zmanjševanje revščine z naložbami na področjih, kot so vodni in sanitarni sistemi, transport, čista energija, kmetijstvo, zdravstvo, telekomunikacije in prilagajanje na podnebne spremembe. Za vključitev zasebnega sektorja pa partnerji sodelujejo pri ocenah praktičnih izkušenj pri posameznih investicijskih projektih z namenom okrepitve obstoječih pobud, delitve obstoječih orodij ter razvoja novih orodij in modelov financiranja (SDIP, 2016).

- The Currency Exchange Fund (TCX)

Je sklad, ki zagotavlja izvajanje finančnih instrumentov na zunajborznih trgih ter varovanje valutne in obrestne neusklajenosti, ki je ustvarjena v čezmejnih naložbah med mednarodnimi vlagatelji in lokalnimi posojiljemalci na manj likvidnih, razvijajočih se trgih. Cilj je spodbujati dolgoročno financiranje lokalnih valut, tako da prispeva k zmanjšanju tržnih tveganj, povezanih z valutnimi neusklajenostmi. TCX deluje kot oblikovalec trgov v valutah in zapadlostih, ki niso zajete v poslovne banke, kjer ni dolgoročnih zavarovanj tveganj ali kjer trgi sploh niso vzpostavljeni, in obsega skoraj 70 različnih valut. TCX baza investorjev je sestavljena pretežno iz finančnih institucij za razvoj in naložb, ki delujejo na dolgoročnih dolžniških in nastajajočih trgih (TCX, 2016).

- EMnet – OECD Emerging Markets Network

Je poslovna platforma razvojnega centra OECD za dialog in analizo političnih izzivov, gospodarskih gibanj in poslovnih strategij, osredotočena predvsem na hitro rastoče nove trge. Glavni namen pa je izmenjava izkušenj zasebnega sektorja o tem, kako naj podjetja in oblikovalci politik prilagodijo svoje strategije glede na nove trge razvijajočih se držav (OECD, 2017g).

Pregled literature pokaže, da je kombiniranje finančnih sredstev širok koncept, ki pa ima kljub prednostim še toliko več slabosti in predvsem izzivov. Kavčič (osebni intervju, 2017, 22. december) izpostavi kombiniranje finančnih sredstev preko mednarodnih razvojnih institucij kot zelo dober pristop iz treh razlogov, in sicer zaradi dobrega poznavanja razmer v državah v razvoju, dobrih stikov z oblastmi in s tem velike prepričevalne moči in zaradi poznavanja razvojnih potreb ter tako uspešnega kanaliziranja sredstev v razvojne projekte. Jež (osebni intervju, 2017, 11. december) izpostavi, da je glavni problem izvedljivosti projektov v državah

v razvoju v tem, da so zavarovalne premije, ki jih zavarovalnica daje bankam, da jim zavarujejo posojila, zelo visoke in skupaj z obrestno mero predstavljajo skoraj 15 %. To pomeni, da brez subvencioniranja in kombiniranja finančnih sredstev izvedljivost takšnih projektov ne bi bila mogoča. Tu pa se postavi vprašanje, ali je kombiniranje finančnih sredstev tako namenjeno zgolj velikim podjetjem, ki si takšne zavarovalne premije lahko privoščijo? Jež (osebni intervju, 2017, 11. december) se s tem strinja, celoten projekt kombiniranja je zastavljen samo za velika podjetja, kar pomeni, da manjše podjetje tako ne more koristiti sredstev razvojnih institucij, ker so že garancije tako velike, da to onemogočajo. Za velike države je to zelo dober mehanizem, saj je bilo ugotovljeno, da bodo investicije neuspešne, če ne bo zasebnega sektorja, ki bo te projekte upravljal. Kavčič (osebni intervju, 2017, 22. december) poudari, da male države in manjša podjetja nimajo dovolj kapacitet, da bi parirale velikim privatnim firmam, prav tako bi bila potrebna kadrovska okrepitev, da bi bili večji investicijski projekti sploh izvedljivi. Velike države pa so zelo agresivne, ker imajo veliko sredstev. Svoje velike firme podpirajo, vključijo se razvojne izvozne banke in vložek dobijo povrnjen.

Jež (osebni intervju, 2017, 11. december) argumentira, da projekti niso trajnostni, če niso dobro upravljeni, za kar pa je usposobljen in na kar je pripravljen edino zasebni sektor. Problem, na katerega pozabljamo, je torej tudi kadrovski. Slabost je tudi ta, da razvojna pomoč ni več namenjena temu, kako projekt izpeljati najboljše za ljudi, ampak gre za konkurenčno nastopanje razvojnih institucij ena proti drugi, saj države v razvoju vedo, da brez subvencij projekti ne bodo izvedeni. Tako prihaja do velike konkurence in velike gneče pri velikih projektih, kjer so dobički potencialno najvišji. Ključno pri vsem skupaj pa je to, da se zasebnega sektorja ne sili v projekte, pri katerih sami ocenjujejo, da se jim finančno ne splačajo in da stvari ne funkcionirajo. Najslabše je, da zasebni sektor izvede projekt javne storitve (npr. pitne vode), ki si je potem ljudje ne morejo privoščiti. Tako je v nerazvitih državah veliko vodovodnih sistemov, ki so plačljivi in dragi zaradi slabih pogodb ter si jih prebivalci ne morejo privoščiti in jim ne koristijo, kar je primer slabe prakse, ki pa je žal pogosta. V sledečem poglavju analiziramo primer države, ki velja za primer dobre prakse vključevanja zasebnega sektorja v mednarodno razvojno sodelovanje in uporabe kombiniranja finančnih sredstev.

5 Analiza mednarodnega razvojnega sodelovanja Danske

5.1 Institucionalna ureditev mednarodnega razvojnega sodelovanja

Zakon o mednarodnem razvojnem sodelovanju,³³ sprejet leta 2012, je nadomestil zakon iz leta 1971 in s tem odrazil spremembe v dinamiki in spreminjajočem se kontekstu mednarodnega razvojnega sodelovanja. Cilji razvojnega sodelovanja, opredeljeni v zakonu, so boj proti revščini, spodbujanje človekovih pravic, demokracija, trajnostni razvoj, mir in stabilnost v skladu z Ustanovno listino Organizacije združenih narodov,³⁴ Splošno deklaracijo človekovih pravic³⁵ in konvencijami Združenih narodov za človekove pravice. Razvojna politika je tako ključni in sestavni del danske zunanje politike in s tem države v razvoju niso vključene le v razvojne politike, temveč tudi v druge politike in področja. Pomembna je tudi razvojna strategija, sprejeta s strani parlamenta, *The Right to a Better Life*,³⁶ ki podrobneje opredeljuje cilje zakona in s tem boj proti revščini skozi štiri ključna področja, ki so: človekove pravice in gospodarska rast, zelena rast, socialni napredek, stabilnost in zaščita. Cilj strategije je tudi krepitev vezi med razvojno in humanitarno pomočjo, glavne poudarke pa predstavljajo zmanjševanje revščine s spodbujanjem trajnostne gospodarske rasti, socialni in demokratični razvoj in ustvarjanje delovnih mest skozi spodbujanje trgovine in mobilizacijo zasebnih naložb v državah v razvoju (Ministry of foreign affairs of Denmark, 2016, str. 12).

Podlaga za dodelitev danske razvojne pomoči je določena v prioritetah vlade. Ta vključuje prednostne države, humanitarno pomoč in druge glavne kategorije dvostranske/večstranske pomoči, ki je v razmerju 70/30. Glavne prioritete razvojnih sredstev pripravi Ministrstvo za zunanje zadeve glede na državni proračun v danem letu, razmerje pa je podano v obliki obstoječih ali novih programov in partnerjev (prav tam, str. 13–14).

³³ Zakon o mednarodnem razvojnem sodelovanju – *The International Development Cooperation Act*, sprejet 18.6.2012.

³⁴ Ustanovna listina Organizacije Združenih narodov – *Charter of the United Nations*, sprejeta 26.7.1945 v San Franciscu, v veljavi od 24.10.1945.

³⁵ Splošna deklaracija človekovih pravic – *The Universal Declaration of Human Rights*, sprejeta s strani Generalne skupščine Združenih narodov 10.12.1948.

³⁶ Ministry of foreign affairs of Denmark. 2012. *The Right to a Better Life - Strategy for Denmark's Development Cooperation*.

Danska mednarodna razvojna agencija (Danida) je politični organ danskega Ministrstva za zunanje zadeve, ki je odgovoren za načrtovanje, izvajanje in zagotavljanje kakovosti razvojnega sodelovanja. Minister za zunanje zadeve je na splošno odgovoren za razvojno sodelovanje Danske. Svet za razvojno politiko, določen z zakonom, služi kot svetovalec ministru, sestavljen pa je iz strokovnjakov z različnih sektorjev na področju razvoja in sodeluje pri strateških razpravah, ocenah, pobudah, dokumentih in strategijah (prav tam, str. 23).

Danska predstavlja pomembnega partnerja razvojne pomoči državam v razvoju in drugim partnerjem. ODA je nad mednarodno zavezano mejo zagotavljanja 0,7 % BNP, in sicer je v letu 2015 znašala 0,85 % BNP, kar Dansko uvršča na trinajsto mesto po višini namenjenih sredstev, se pa sam procent sredstev manjša predvsem zaradi sredstev, namenjenih problemu migracij in političnim spremembam (OECD, 2016c, str. 17).

5.2 Vloga zasebnega sektorja in kombiniranje finančnih sredstev

Dansko razvojno sodelovanje je usmerjeno predvsem na države v razvoju v Afriki. Razvojna pomoč se osredotoča na nova partnerstva in investicije, ki vključujejo danski zasebni sektor. Danska tako podpira države v razvoju pri zmanjševanju revščine, obenem pa pomaga tudi danskim podjetjem, da se vključijo na trge teh držav. Vse od konference v Adis Abebi Danska poleg ODA išče možnosti in priložnosti za uporabo novih inovativnih mehanizmov financiranja, kot so investicijski skladi, jamstveni skladi in javno-zasebna partnerstva. Danska se je tako zavezala k uporabi ODA za financiranje spodbujanja trajnostnih zasebnih investicij v državah v razvoju (Ministry of foreign affairs of Denmark, 2016, str. 8–9).

Danska si je zastavila tri ključne cilje na področju financiranja razvoja, ki so:

- mobilizacija domačih javnih financ,
- močna vključenost in mobilizacija zasebnega sektorja,
- zagotavljanje in osredotočenost na dodeljevanje ODA: nadaljnja močna zavezanosti k ohranjanju višine ODA na 0,7 % BNP, obenem pa mora služiti kot spodbuda za dodatna sredstva in naložbe (predvsem zasebnega sektorja) (Ministry of foreign affairs of Denmark, 2016, str. 11).

ODA ostaja njen največji finančni vir pomoči državam v razvoju, vendar pa Danska intenzivno promovira sredstva ODA za spodbujanje novih virov financiranja. To se odraža v povečanju sredstev ODA za spodbujanje in mobiliziranje domačih javnih financ v državah v razvoju, na

drugi strani pa promoviranje in mobiliziranje zasebnih financ preko vladne finančne institucije Investicijski sklad za države v razvoju (*The investment Fund for Developing Countries – IFU*). Namen tega sklada je okrepiti dansko poslovanje in investicije, hkrati pa prispevati h gospodarskemu in družbenemu razvoju v državah v razvoju preko naložb in svetovalnih storitev. Sklad ne zagotavlja pomoči ali posojil podjetjem, temveč kombinirana finančna sredstva (OECD, 2016č, str. 28–29).

Na podlagi ankete,³⁷ ki jo je izvedel DAC leta 2015, je bila Danska na 6. mestu po zagotavljanju in mobiliziranju sredstev zasebnega sektorja in skupnem investiranju v razvojne projekte. Skoraj 64 % projektov se je nanašalo na podnebne projekte (OECD, 2016č, str. 29). Danska tako uporablja veliko različnih finančnih mehanizmov za pritegnitev investicij zasebnega sektorja, kot so:

- Danida Business Delegations – skrbijo za promocijo izvoznih poslov v državah v razvoju glede na potrebe lokalnega razvoja,
- Danida Business Explorer – zagotavlja finančno podporo danskim podjetjem, ki se zanimajo za poslovne priložnosti v državah v razvoju,
- Danida Business Finance – zagotavlja subvencionirana posojila velikim infrastrukturnim projektom v državah v razvoju,
- IFU Small and Medium Enterprises Facility – mehanizem za spodbujanje naložb majhnih in srednje velikih danskih podjetij v državah v razvoju,
- Danida Market Development Partnerships – razvoj inovativnih partnerstev med podjetji, civilno družbo, raziskovalnimi institucijami z namenom prispevati k trajnostni gospodarski rasti in zaposlovanju v državah v razvoju,
- Danida Business Contracts – kontakti zasebnim akterjem glede investicij v zvezi z izvajanjem danskega razvojnega sodelovanja (Ministry of foreign affairs of Denmark, 2017).

Leta 2015 je Danska prav tako sprejela iniciativo *Partnering with Denmark Initiative*, ki se osredotoča na partnerstva med danskimi ministrstvi in dvanajstimi ministrstvi držav v razvoju. Glavni cilji so izboljšanje partnerstva in promocija danskega mednarodnega razvojnega

³⁷ Benn, Julia, Cécile Sangaré, Tomáš Hos in Giovanni Maria Semeraro. 2016. *Amounts mobilised from the private sector by official development finance interventions: Guarantees, syndicated loans and shares in collective investment vehicles.*

sodelovanja ter globalnih gospodarskih interesov; doseganje razvojnih rezultatov, ki so usmerjeni predvsem v izkoreninjenje revščine, preko izboljšanih političnih in regulativnih okvirov in boljšega javno zasebnega partnerstva; izboljšanje priložnosti za danski zasebni sektor in povečanje investicij v državah v razvoju preko povezovanja, širjenja znanja in sodelovanja (OECD, 2016č, str. 58).

Danska pa se trenutno osredotoča predvsem na nove oblike kombiniranja finančnih sredstev, in sicer s prenosom danske tehnologije v države v razvoju preko dveh skladov: Danish Climate Investment Fund in Danish Agribusiness Fund.

- Danish Climate Investment Fund

Ustanovljen je bil leta 2012, da bi spodbudil naložbe v državah v razvoju s ciljem zmanjšanja globalnega segrevanja in spodbujanja prenosa danske podnebne tehnologije. Sklad upravlja IFU in združuje veliko različnih skladov. ODA predstavlja 275 milijonov, IFU 250 milijonov in zasebne finance 775 milijonov danskih kron. Odobrenih je bilo šest projektov v državah v razvoju (npr. vetrna elektrarna v Keniji, sončna elektrarna na Maldivih) (OECD, 2016č, str. 31).

- Danish Agribusiness Fund

Ustanovljen je bil leta 2016 in je prav tako upravljan s strani IFU. ODA predstavlja 88 milijonov, IFU 212 milijonov, investitorji pa 200 milijonov danskih kron. Sklad sodeluje z danskimi podjetji pri investicijah v kmetijske projekte v Aziji, Afriki in Latinski Ameriki (OECD, 2016č, str. 32).

Seveda pa obstajajo tudi izzivi, s katerimi se sooča Danska pri vključevanju zasebnega sektorja in kombiniranju finančnih sredstev. OECD (2016č, str. 28–29) izpostavlja, da bo morala Danska glede na to, da povečuje sodelovanje z zasebnim sektorjem, nameniti več pozornosti zagotavljanju, da bo razvojno sodelovanje ostalo namenjeno revščini in zastavljenim razvojnim ciljem. Prav tako bo potrebno zagotoviti merjenje in nadzor učinkov, ki jih bodo imele in jih imajo zasebne investicije v kombinaciji z ODA. Potrebno je, da so učinki merjeni pri vsakem projektu posebej. Danska je po svojih ocenah ugotovila, da imata kombiniranje finančnih sredstev in uporaba programov za vključitev zasebnega sektorja pozitiven učinek, še vedno pa obstajajo izzivi, kako zagotoviti razvojne učinke ob komercialnih interesih zasebnega sektorja. Danska se tako trudi pri zagotavljanju boljših opredelitev in merjenj razvojnih rezultatov,

potrebno pa bi bilo tudi, da se osredotoči na razvojne cilje in na to, kako bodo zasebne finance prispevale k določenemu razvojnemu izzivu. Izziv je tudi v tem, da je meja med sredstvi ODA in zasebnimi financami vedno bolj zabrisana, zato je potrebno izboljšati transparentnost prenosov in donosov sredstev, ki jih imajo države v razvoju in investitorji na drugi strani. Prav tako je potrebno – a predstavlja velik izziv – prepoznati, koliko ODA je porabljene za dejansko mobilizacijo dodatnih sredstev za razvoj, še posebej ko gre za kombinirano financiranje. Danska je torej primer države, kjer je vključenost zasebnega sektorja v razvojno sodelovanje prioriteta, in primer države, ki ima ustrezne mehanizme in pogoje, da takšno sodelovanje lahko izvaja. V naslednjem poglavju pa analiziramo primer Slovenije, ki je primer majhne države z nižjo stopnjo BNP, namenjenega za ODA, in s tem izzive (ne)sodelovanja in (ne)vključevanja zasebnega sektorja v razvojno sodelovanje.

6 Analiza in priporočilo glede vključevanja zasebnega sektorja v mednarodno razvojno sodelovanje Slovenije

Slovenija je za ODA namenila 0,15 % BNP (v letu 2015), postopoma pa bo, glede na gospodarsko rast, procent zviševala do 0,33 % BNP (OECD, 2017i, str. 41). Približno 40 % sredstev je namenjenih bilateralni pomoči, prioriteto Zahodnemu Balkanu, in sicer je petim ključnim državam – Bosni in Hercegovini, Makedoniji, Črni gori, Srbiji in Kosovu – namenjenih več kot 45 % bilateralnih sredstev, ostala sredstva pa so razporejena še med 15 partnerskih držav (prav tam, str. 44). Preko 60 % sredstev razvojne pomoči pa je namenjenih multilateralni pomoči, in sicer predvsem EU, agencijam ZN in Svetovni banki (prav tam, str. 48). Glavne usmeritve so predvsem človekove pravice, mir in varnost, pravna država ter trajnostni razvoj (prav tam, str. 23).

Med ključnimi izzivi mednarodnega razvojnega sodelovanja Slovenije so povečanje učinkovitosti pomoči, bolj predvidljivo financiranje – predvsem z mobilizacijo dodatnih javnih in zasebnih virov, širitev geografske usmeritve, zagotavljanje merljivih rezultatov, krepitev sodelovanja s civilno družbo in zasebnim sektorjem ter oblikovanje novih strateških partnerstev doma in v tujini (Ministrstvo za zunanje zadeve, 2016c, str. vii).

Slovensko razvojno sodelovanje je trenutno financirano in usmerjeno le v ODA, drugi uradni viri financiranja in zasebno financiranje zaradi trenutne zakonodaje niso spodbujani, mobilizirani ali merjeni (Ministrstvo za zunanje zadeve, 2016c, str. 5). MZZ prepoznava pomembno vlogo zasebnega sektorja in krepi svoje sodelovanje z njim predvsem skozi promocijo vključevanja in organizacijo konferenc. Prav tako stremi k uresničevanju Agende 2030 in Akcijske Agende iz Adis Abebe, ki zahtevata vključitev dodatnih virov financiranja (Ministrstvo za zunanje zadeve, 2016c, str. 28).

OECD (2017i, str. 19) je Sloveniji na podlagi pregleda delovanja slovenskega sistema mednarodnega razvojnega sodelovanja predlagala, naj se pri vključevanju zasebnega sektorja zavaruje pred nadaljnjo vezavo pomoči (nevezane je namreč samo 12,4 % celotne bilateralne pomoči (prav tam, str. 66)) ter naj opredeli jasne cilje in razmejitve glede vključevanja slovenskega zasebnega sektorja in pomoči zasebnemu sektorju v državi prejemnici. Pomembno pa je, da primere dobrih praks poišče med državami članicami DAC.

Z oblikovanjem novim partnerstev, predvsem z zasebnim sektorjem, je pomembno, kako bodo taka partnerstva zastavljena, kakšen bo njihov doprinos in kako bo to preneseno v prakso. Slovenija zaenkrat še išče načine, kako zasebni sektor vključiti v mednarodno razvojno sodelovanje. V okviru dvostranskih projektov, ki jih izvaja Center za mednarodno in razvojno sodelovanje (CMSR), so zasebna podjetja sicer vključena (2017i, str. 67). Z novo zakonodajo prihaja do ključnih sprememb na področju financiranja in vključevanja zasebnega sektorja ter kombiniranja finančnih sredstev v mednarodnem razvojnem sodelovanju.

Nova Resolucija o mednarodnem razvojnem sodelovanju in humanitarni pomoči Republike Slovenije,³⁸ ki jo je državni zbor potrdil 26. septembra 2017, v 24. členu prepoznava vlogo zasebnega sektorja kot partnerja v mednarodnem razvojnem sodelovanju, in sicer pri doseganju trajnostnega razvoja preko naložb, trgovine in ustvarjanja delovnih mest. Prav tako pa bo Slovenija spodbujala partnerstva z zasebnim sektorjem v partnerskih državah.

V predlogu Zakona o mednarodnem razvojnem sodelovanju in humanitarni pomoči Republike Slovenije³⁹ je med razlogi za sprejem zakona navedeno, da trenutna zakonodaja ne omogoča produktivnega sodelovanja z zasebnim sektorjem, saj pogoji in načini vključevanja niso bili nikoli sprejeti. S trenutno zakonodajo je prav tako nemogoče motivirati in vključiti zasebni sektor v mednarodno razvojno sodelovanje. Med glavnimi cilji novega zakona je tako navedeno pridobivanje zasebnih finančnih tokov. Novi zakon predvideva možnost večstranskega sklepanja pogodb, kar bo omogočilo kombiniranje virov zasebnega sektorja in nevladnih organizacij v projektih mednarodnega razvojnega sodelovanja. V 8. členu je tako navedeno, da bodo izvajalci zakona tudi pravne osebe javnega in zasebnega prava ali samostojni podjetniki. 9. člen opredeljuje, da je lahko na podlagi javnega razpisa sklenjena tudi pogodba med pravno osebo zasebnega prava in proračunskim uporabnikom. Pomemben je tudi 13. člen, kjer je glavna novost možnost sklepanja večstranskih pogodb o financiranju. S tem lahko zasebni sektor postane tudi partner v projektih in deluje profitno, kar bo omogočalo tudi večjo motivacijo zasebnega sektorja pri vključevanju v razvojne projekte.

³⁸ Resolucija o mednarodnem razvojnem sodelovanju in humanitarni pomoči Republike Slovenije (ReMRSHP), Ur. l. RS 54/17.

³⁹ Predlog Zakona o mednarodnem razvojnem sodelovanju in humanitarni pomoči Republike Slovenije (ZMRSHP).

Pomembno vlogo pa igra tudi Slovenska izvozna in razvojna banka (SID Banka). Statut Slovenske izvozne in razvojne banke d. d.⁴⁰ opredeljuje Zakon o Slovenski izvozni in razvojni banki (ZSIRB),⁴¹ in sicer kot pooblaščen institucijo za opravljanje dejavnosti, ki urejajo spodbujevalne in razvojne oblike gospodarskega delovanja, zlasti pa mednarodno razvojno sodelovanje. Vloge so med drugim tudi socialni napredek ter izobraževanje in zaposlovanje v tujini preko mednarodnega razvojnega sodelovanja. Banka izvaja razne storitve financiranja, tudi z namenom mednarodnega razvojnega sodelovanja. Pomemben je 12. člen, v katerem je opredeljeno, da lahko SID banka na podlagi pogodb, sklenjenih s posameznimi državnimi organi, posreduje različna razvojna sredstva in izvaja različne programe ukrepov. Pri izvajanju lahko uporablja razpoložljive finančne instrumente, kot so na primer krediti, garancije in druge oblike jamstva, odkupi terjatev, finančni zakupi, koncesijski krediti in drugi instrumenti mednarodnega razvojnega sodelovanja, dodeljevanje nepovratnih sredstev, subvencije, kapitalske naložbe in drugi načini prevzemanja tveganj. S tem pa lahko zavaruje v imenu RS rizike, ki jih zasebni sektor ni pripravljen prevzeti ali ima zaradi njih omejene zmogljivosti in zaradi tega investicije ne bi bile izvedene (SID Banka 2015a, str. 47).

Jaklič, Zagoršek in Rašković (2007, str. 3) so v analizi kot glavne prednosti in učinke poslovanja SID Banke izpostavili izboljšanje konkurenčnega položaja slovenskih podjetij v mednarodnem poslovanju, spodbujanje investicij slovenskih podjetij, odpiranje novih trgov, pridobivanje novih poslov, povečanje znanja in izkušenj v mednarodnem poslovanju, izboljšano obvladovanje tveganj v podjetjih in razvoj finančnega sektorja. V okviru mednarodnega razvojnega sodelovanja pa je prednost SID Banke predvsem v dobrem poznavanju ciljnih držav ter sposobnosti vrednotenja potencialnih razvojnih projektov in presoji izvedljivosti in upravičenosti do razvojne pomoči (prav tam, str. 12). Pomembno je tudi sodelovanje SID Banke z diplomatsko konzularno mrežo, saj gospodarska diplomacija povezuje tuja podjetja in investitorje s slovenskimi ter s tem izmenjavo izkušenj in pridobivanje lokalnih praks (SID Banka, 2015b). Jež (osebni intervju, 2017, 11. december) poudari, da statut SID Banke in opredeljene pristojnosti izhajajo še iz časov, ko se ni vedelo, ali bo CMSR samostojen ali ne. Zdaj pa v osnovi SID Banka ne izvaja razvojne pomoči, temveč izključno izvozno financiranje preko finančnih instrumentov, ki so formalno vezani. Nimajo kapacitet in ljudi, ki bi razmišljali

⁴⁰SID Banka. 2009. *Statut Slovenske izvozne in razvojne banke d. d.*

⁴¹ Zakon o Slovenski izvozni in razvojni banki (ZSIRB), Ur. l. RS 56/08.

razvojno, niti ne čutijo potrebe po tem. Vsakemu razvojnemu projektu zagotovijo izključno finančni del, CMSR pa je odgovoren za razvojni del. Subvencije, ki jih SID Banka daje CMSR, pa so nevezane. Kavčič (osebni intervju, 2017, 22.december) prav tako argumentira, da SID Banka vidi razvojno pomoč v funkciji promocije izvoza, s čimer se strinja, a poudarja, da bi moral biti prvi namen ta, da ima od tega korist država prejemnica, ob tem pa tudi slovensko gospodarstvo, kar bi bila idealna popolnoma legitimna situacija. Potrebno bi bilo torej slediti cilju, da ne gre za slovenski izvoz v prvi vrsti, ampak da gre za pomoč, ki bo pripomogla k razvoju države prejemnice.

Pomemben člen razvojnega sodelovanja je torej CMSR, katerega ustanoviteljske obveze imata RS in SID Banka. CMSR izvaja del bilateralnega mednarodnega razvojnega sodelovanja RS in zagotavlja vključevanje slovenskega gospodarstva v razvojno sodelovanje. Preko CMSR se sofinancirajo razvojni projekti v obliki donacij ali subvencije obrestne mere. Prav tako pripravlja poročila o projektih in monitoring projektov ter naredi vse potrebne analize izvedljivosti za odobritev razvojnih projektov (CMSR, 2017a).

Slovenija je torej s spremembo in predlogi nove zakonodaje na področju mednarodnega razvojnega sodelovanja na poti k večjemu vključevanju in sodelovanju z zasebnim sektorjem. Pot in način vključevanja pa še vedno ostajata dokaj nejasna in sta pred velikim izzivom. Potrebna sta razmislek in opredelitev jasnih ciljev ter prioritete glede sodelovanja z zasebnim sektorjem.

Glede same geografske usmeritve Jež (osebni intervju, 2017, 11. december) argumentira, da čeprav nova resolucija zdaj geografsko območje odpira na celotno Afriko, glede same prisotnosti na Zahodnem Balkanu ostaja zelo črnogled in bi bil zelo zadovoljen, če bi se v desetih letih kaj spremenilo, vendar v to dvomi in ocenjuje, da so razmere še vedno zelo slabe, predvsem zaradi korupcije. Kjer ni prisotnega tujega kapitala in razvojnih projektov, so razmere še vedno zelo slabe. Prav tako ocenjuje, da je Slovenija z razvojnimi projekti predvsem v odročnejših občinah osamljena. Manjše občine se kljub temu, da imajo nekaj denarja v občinskem proračunu, ne znajo lotiti projekta, npr. zagotovitve pitne vode, in največkrat niti ne vedo, da razvojna pomoč obstaja. Kavčič (osebni intervju, 2017, 22. december) se strinja in vidi prednosti v tem, da regijo poznamo in imamo zato prednosti. Za Slovenijo je Zahodni Balkan – ne glede na to, da to niso najbolj nerazvite države – razvojna prioriteta tako politično kot

gospodarsko, in tega ne skrivamo. Ostaja pa možnost, za katero se zavzema tudi sam, da se območje razširi tudi na eno manj razvito (afriško) državo. S tem bi Slovenija na področju razvojnega sodelovanja lahko postala vidna, ker vidnost odpira nova vrata tako za javni kot zasebni sektor in s tem potencialno za nova partnerstva.

Na kakšen način naj torej Slovenija poveča in privabi zasebni sektor k razvojnemu sodelovanju? Preko kombiniranja finančnih sredstev? Sodelovanje slovenskega zasebnega sektorja v razvojnih projektih je omejeno, dejavnikov za to pa je več. Na eni strani je Slovenija majhna država, ki ima predvsem majhna podjetja. Ker nima velikih nadsocijalnih podjetij, je tudi veliko manj možnosti in smelosti sodelovanja na tretjih trgih, zlasti v državah v razvoju. Kot majhna država ima majhno diplomatsko mrežo, preko katere je privatna podjetja težko usmerjati, obenem pa jim nuditi še finančno podporo (Kavčič, osebni intervju, 2017, 22. december). Jež (osebni intervju, 2017, 11. december) poudari, da je celoten projekt kombiniranja finančnih sredstev zastavljen samo za velika podjetja. Glede na to, da so v Sloveniji veliki gospodarski sistemi razbiti, je država popolnoma nekonkurenčna in ima nizko dodano vrednost. To pomeni, da lahko izvaja samo majhne razvojne projekte, kjer na koncu nihče ne zasluži, vseeno pa je dosežen razvojni cilj, kar je ključno. Za kombiniranje finančnih sredstev so tako primerni samo veliki projekti, slovenska podjetja pa za takšne projekte niso konkurenčna. Po njegovem mnenju je edino primerno podjetje, ki si takšno investicijo lahko privoščijo, podjetje Petrol, ki bi se v okviru razvojne pomoči vključilo na področju javne razsvetljave in toplotnega ogrevanja.

Jež (osebni intervju, 2017, 11. december) poudari, da je v Sloveniji v okviru vključevanja zasebnega sektorja v razvojno sodelovanje najprimernejše uporabiti javno-zasebna partnerstva. Pri takšnem sodelovanju so javna sredstva porabljena za subvencioniranje projekta v občini države v razvoju (subvencioniranje izgradnje, pomoč pri oblikovanju pogodbe, zagotovitev pogojev, ki so v prid občin). Vendar pa Kavčič (osebni intervju, 2017, 22. december) opozori, da so tudi javno-zasebna partnerstva zelo omejena in da mora Slovenija v takšen način financiranja vstopiti postopoma, saj so stroški upravljanja in administracije tudi pri majhnih projektih zelo visoki.

Slovenska podjetja tako niso primerna za kombiniranje finančnih sredstev, saj niso konkurenčna in niso sposobna financiranja pod takšnimi pogoji. Ena možnost bi bila, da bi se

Slovenija vključevala v večje projekte skupaj z drugimi večjimi državami. Ob tem pa se pojavi vprašanje, na kakšen način bi si delo in financiranje razdelili oziroma kako bi Slovenija lahko parirala pri zagotavljanju svojega deleža sredstev. Problem je tudi v tem, da je sredstev premalo. Sistematično se sicer povečujejo preko CMSR, vendar ob prerazporeditvi med več držav izvedbo večjih projektov ne omogočajo. Trenutno razmerje 40/60 med bilateralno in multilateralno pomočjo sicer dopušča, da bi v prihodnje ob povečanju sredstev lahko namenili več za bilateralno pomoč. Več sredstev, kadra in diplomatskih predstavništev bi omogočilo tudi razvojne projekte v manjših afriških državah. Ob tem je pomembno, da je pomoč skoncentrirana na bilateralni ravni in da se nabor prioritet zoži, saj bodo le tako rezultati posledično vidnejši (Kavčič, osebni intervju, 2017, 22. december).

Zahodni Balkan potrebuje manjše projekte, ki večjih držav ne zanimajo, saj ocenjujejo, da bodo imele premalo dobička glede na vloženo delo. Slovenija bi tako morala okrepiti predvsem javno-zasebna partnerstva in povečati obseg projektov v tej regiji. Glede na to, da se gospodarstvo in življenjski pogoji na Zahodnem Balkanu zelo počasi izboljšujejo in da ostajajo predeli, kjer ni zagotovljenih niti osnovnih življenjskih pogojev, kot je npr. dostop do pitne vode, bi moralo prioriteto področje ostati Zahodni Balkan, razvojni projekti in sodelovanje z zasebnim sektorjem pa bi se morali okrepiti (Jež, osebni intervju, 2017, 11. december). Z izkušnjami in dolgoletno prisotnostjo na Zahodnem Balkanu si je Slovenija oblikovala pomembno partnerstvo in znanje, ki ga lahko posreduje zasebnemu sektorju ter s tem takšno sodelovanje okrepi. Kavčič (osebni intervju, 2017, 22. december) ocenjuje, da sta potrebna večja informiranost zasebnega sektorja o načinih sodelovanja in razlikovanje med projektom, ki bo razvojno usmerjen, in projektom v tretjih državah, ki je zgolj komercialne narave, saj za to obstajajo drugi instrumenti, ki jih ponujajo druge institucije.

Potrebno pa je, da se v slovenskem mednarodnem razvojnem sodelovanju:

- opredeli jasne cilje in prioritete glede sodelovanja z zasebnim sektorjem (kaj, kam in na kakšen način želi mobilizirati dodatna sredstva),
- določi prioriteto geografsko območje, ki naj ostane Zahodni Balkan ali se razširi na manjšo nerazvito (afriško) državo,
- večji poudarek nameni promociji in informiranju zasebnega sektorja o načinih financiranja in vključevanja v zasebni sektor,
- oblikuje priročnik za zasebni sektor o načinih vključevanja v razvojno sodelovanje,

- oblikuje spletišče za krepitev partnerstev in informacij ter možnosti sodelovanja na skupnih projektih,
- dá večji poudarek krepitevi partnerstev z zasebnim sektorjem, večji vključenosti zasebnega sektorja, večji vključenosti organizacij zasebnega sektorja (npr. Gospodarske zbornice) in nevladnih organizacij,
- določi skoncentriran in sistematičen pristop tako pri državah kot pri izbiri projektov – izvajanje projektov, ki neposredno uresničujejo razvojne cilje (infrastrukturni, okoljski projekti),
- se več sredstev nameni bilateralni pomoči,
- zagotovi večje sodelovanje in usklajenost glede razvojnega sodelovanja s SID Banko, ki ima ustrezne finančne mehanizme in znanje o trgih, in ne zgolj trenutno usmerjenost v promocijo in podporo izvoza,
- okrepi (tako finančno kot kadrovske) CMSR, ki ima izkušnje z razvojnimi projekti, s sodelovanjem z zasebnim sektorjem, pripravo analiz, poročil, monitoringom projektov, izvedljivostjo projektov,
- pripravi in razmisli o mehanizmih in načinih merjenja učinkov rezultatov,
- zagotovi kadrovske okrepitve,
- okrepi vloga gospodarske diplomacije v razvojnem sodelovanju in s tem poveča možnost novih partnerstev in novih oblik sodelovanja.

7 Sklep

Financiranje mednarodnega razvojnega sodelovanja je kompleksno in lahko vključuje mobiliziranje domačih javnih financ, domačih in mednarodnih zasebnih financ, mednarodnih javnih financ in kombiniranje javnih in zasebnih financ. Potrebna sta celovit pristop in usklajenost tako politik kot akterjev. Zaveza mednarodne skupnosti, da bodo razvite države namenile 0,7 % BNP za ODA, ostaja daleč od uresničenega. Glavni cilj mednarodne skupnosti je tako povečati obseg sredstev, namenjenih financiranju razvoja, z novimi akterji in viri financiranja, predvsem z mobiliziranjem zasebnega kapitala. Osnovo za raziskovanje je predstavljalo raziskovalno vprašanje: Ali lahko kombiniranje finančnih sredstev (blending) spodbudi naložbe zasebnega sektorja v državah v razvoju in okrepi učinkovitost mednarodnega razvojnega sodelovanja?

Zasebni sektor je postal enakovreden akter in razvojni partner v mednarodni skupnosti. V magistrskem delu smo se osredotočili na vključevanje zasebnega sektorja v javno-zasebna partnerstva, torej na sodelovanje z uradnimi ponudniki razvojne pomoči. Zasebni sektor je lahko vključen kot neposredni prejemnik pomoči za investicije, lahko je izvajalec pri izvajanju projektov razvojne pomoči, lahko je ponudnik razvojnih virov ali partner v javno-zasebnih partnerstvih. Pojavili pa sta se ključni vprašanji: Na kakšen način mobilizirati sredstva zasebnega sektorja, da bo ta na eni strani pripravljen investirati, ter da bo hkrati imela na drugi strani investicija razvojne učinke in bo prispevala k uresnitvi ciljev trajnostnega razvoja? In kakšna je pri tem vloga oz. odgovornost javnega sektorja?

Za uspešno vključitev zasebnega sektorja v razvojne investicije v državah v razvoju so potrebni ustrezni predpogoji, kjer je potrebno upoštevati realistična pričakovanja o tem, v kaj bo in v kaj lahko zasebni sektor investira. Ob tem pa se velikokrat pozablja na osnovni namen, to sta razvoj in razvojni učinek, ki ga bo investicija imela. Pregled literature je pokazal, da ostajata glavni poudarek samo na načinih, s katerimi bi privabili dodatne vire financiranja in mobilizirali sredstva zasebnega sektorja ter odpravili ovire, ki zasebnemu sektorju preprečujejo dodatne investicije, velikokrat pa se pozablja, da je zasebni sektor več kot samo vir financiranja. Je tudi pomemben partner vlad in nevladnih organizacij in, kar je najpomembneje, partner držav v razvoju.

Investicija bo uspešna in bo imela razvojni učinek, če bo usklajena z državnimi načrti, če bodo nacionalni regulativni okviri učinkoviti, če bodo podane prave pobude in če bo v dialog vključen tudi zasebni sektor. Pri tem ima glavno vlogo javni sektor. Pomislek, da ima zasebni sektor željo samo po dobičku, je odveč, če je javni sektor močan partner. Enakovredno partnerstvo med javnim in zasebnim sektorjem je ključno, predvsem pa je pomembno, da je javni sektor odgovoren in učinkovit partner, saj bodo le tako zagotovljeni razvojni učinki, zasebni sektor pa bo dobil le toliko, kot si bo izposloval v pogodbi. Problem pa ostaja v tem, da je preveč investicij še vedno v srednje razvitih državah in premalo v nerazvitih. Glavni problem izvedljivosti razvojnih investicij v državah v razvoju ostajajo predvsem finančne ovire, saj so zaradi prevelike stopnje tveganja investicij zavarovalne premije zelo visoke. To pomeni, da brez subvencioniranja izvedljivost takšnih projektov ni mogoča in da zasebni sektor takšnih investicij ni pripravljen izvesti. Kot odgovor na mobiliziranje dodatnih sredstev in omogočanje izvedljivosti projektov se uveljavlja koncept kombiniranja finančnih sredstev. Gre za uporabo ODA v obliki različnih finančnih mehanizmov, ki naj bi spodbudile in olajšale investicije zasebnemu sektorju.

Sam mehanizem kombiniranja finančnih sredstev pa se kljub prednostim v teoriji in praksi sooča z veliko izzivi, kar je pokazala tudi študija primera Danske. Danska je sicer dober primer vključevanja in mobiliziranja dodatnih sredstev zasebnega sektorja v mednarodno razvojno sodelovanje, kar je opredeljeno tudi v njenih razvojnih ciljih in glavnih usmeritvah mednarodnega razvojnega sodelovanja. Poudarek na spodbudah za dodatna sredstva in naložbe zasebnega sektorja se kaže v široki paleti finančnih mehanizmov. Pri kombiniranju finančnih sredstev pa se sooča z izzivi, kako zagotoviti razvojne učinke ob komercialnih interesih zasebnega sektorja, kako te rezultate meriti in kako ohraniti nadzor ter transparentnost prenosov sredstev in porabe ODA za mobilizacijo dodatnih sredstev za razvoj.

Pokazala pa se je še ena slabost mehanizma kombiniranja finančnih sredstev. Takšen mehanizem je primeren zgolj za večja podjetja, ki si financiranje razvojnih projektov v nerazvitih državah ob visokih tveganjih in posledično visokih garancijah lahko privoščijo. Za razliko od Danske ima torej Slovenija na drugi strani veliko manjše možnosti za takšno obliko sodelovanja, ker podjetja niso konkurenčna in si takšnih investicij ne morejo privoščiti. Prav tako je višina ODA v Sloveniji veliko nižja kot na Danskem, zaradi tega pa je omejeno tudi sofinanciranje s strani uradnih ponudnikov razvojne pomoči. Za večja podjetja in večje projekte

je takšna oblika financiranja primerna, zato je posledično tudi interes večji. Investicije so večje, vložek je večji, sofinanciranje je višje in posledično je tudi dobiček višji, zato prihaja do velike konkurence. Velikokrat namreč pozabimo tudi na to, da je projekt potrebno po investiciji upravljati, to pa lahko zagotovi le zasebni sektor.

Hipoteze (Kombiniranje finančnih sredstev (blending) lahko odpravi nekatere ovire, ki preprečujejo zasebnemu sektorju investiranje v državah v razvoju, in spodbudi učinkovitost mednarodnega razvojnega sodelovanja na gospodarskem področju) torej na podlagi raziskovanja ne moremo potrditi v celoti. Trdimo lahko, da ODA razbremeni privatni sektor in omogoči, da je razvojna investicija kljub tveganjem mogoča. Prav tako lahko takšno sofinanciranje privabi zasebni sektor k razvojnemu sodelovanju. Privabijo in olajšajo ga lahko tudi znanje in partnerstva, ki jih tvorijo javni sektor in ponudniki uradne razvojne pomoči z državami v razvoju. Ključna pa je odgovornost javnega sektorja, ki mora poskrbeti, da bo investicija razvojno usmerjena in da bo končnim uporabnikom zagotavljala dosegljiv rezultat. Odgovornost javnega sektorja je, da v takšnem partnerstvu postavlja pogoje, ki bodo zagotavljali razvojne učinke ter bodo učinkoviti in ne le v prid zasebnemu sektorju. Ne moremo torej trditi, da je s kombiniranjem zagotovljena oz. spodbujena tudi učinkovitost mednarodnega razvojnega sodelovanja.

Sodelovanje z zasebnim sektorjem in s tem mobiliziranje dodatnih sredstev za financiranje razvoja sta ključnega pomena. Pomembno pa je, da takšno sodelovanje ohrani svoj glavni namen, to je razvoj in uresničitev ciljev trajnostnega razvoja. Ne glede na to, da je jasno, da ima zasebni sektor interes sodelovati zaradi dobička in ne zaradi subtilnih koristi, je na drugi strani vloga in odgovornost javnega sektorja, da zagotovi, da bo takšno sodelovanje učinkovito in razvojno usmerjeno. Ključno je torej partnerstvo, pri katerem bodo uresničena pričakovanja zasebnega sektorja, javnega sektorja in, kar je najpomembnejše, da bo rezultat prispeval k uresnitvi ciljev trajnostnega razvoja.

8 Viri

1. Agenda 2030 za trajnostni razvoj – *The 2030 Agenda for Sustainable Development*, sprejeta 25.9.2015 na vrhu OZN o trajnostnem razvoju. Dostopno prek http://www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/RES/70/1&Lang=E
2. Akcijska agenda iz Adis Abebe - *The Addis Ababa Action Agenda*, sprejeta na Mednarodni konferenci Združenih narodov za financiranje razvojnega sodelovanja 13.–16.7.2015 v Etiopiji. Dostopno prek <http://www.un.org/esa/ffd/ffd3/wp-content/uploads/sites/2/2015/07/Addis-Ababa-Action-Agenda-Draft-Outcome-Document-7-July-2015.pdf>
3. Akrska agenda za akcijo – *Accra Agenda for Action*, sprejeta 4.9.2008 v Gani. Dostopno prek <https://www.oecd.org/dac/effectiveness/45827311.pdf>
4. Alonso A. J. in Glennie, J. (2015). *What is development cooperation?* Dostopno prek http://www.un.org/en/ecosoc/newfunct/pdf15/2016_def_policy_brief_no.1.pdf
5. Arndt, C., Jonesand S. in Tarp, F. (2014). Aid Effectiveness V Nicolas Van de Walle in Muna Ndulo (ur.), *Problems, Promises, and Paradoxes of Aid : Africa's Experience* (str. 1–16). Newcastle upon Tyne : Cambridge Scholars Publishing. Dostopno prek <http://eds.a.ebscohost.com.nukweb.nuk.uni-lj.si/eds/detail?sid=1d2dbfb2-3eaa-46c8-affc-970ace204527@sessionmgr4008&vid=1&format=EB&rid=1#AN=895086&db=nlebk>
6. Benko, V. (1997). *Znanost o mednarodnih odnosih*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
7. Blending4ag. (2016). *Unlocking local currency lending: Foreign exchange risk*. Dostopno prek <https://www.raflerning.org/post/unlocking-local-currency-lending-foreign-exchange-risk-agricultural-finance>
8. Benn, J, Sangaré, C., Hos T. in Semeraro, G. M. (2016). *Amounts mobilised from the private sector by official development finance interventions: Guarantees, syndicated*

loans and shares in collective investment vehicles. Dostopno prek <http://www.oecd-ilibrary.org/docserver/download/5jm3xh459n37-en.pdf?expires=1508237440&id=id&accname=guest&checksum=C98520A61519BADAB297E2BBB34F24DF>

9. Bilzen, G. V. (2015). *The development of aid*. Velika Britanija: Cambridge Scholars Publishing. Dostopno prek <http://eds.b.ebscohost.com.nukweb.nuk.uni-lj.si/eds/ebookviewer/ebook/bmxlYmtfXzkzOTU5MF9fQU41?sid=a930072e-b43f-42ff-999F047a6d5478fc@sessionmgr102&vid=2&format=EB&rid=2>
10. Bilal, S. in Kratke, F. (2013). *Blending loans and grants: to blend or not to blend?* Dostopno prek <http://ecdpm.org/wp-content/uploads/2013/11/Blending-Loans-Grants-Blend-Not-Blend.pdf>
11. Bučar, M. (2011). Mednarodno razvojno sodelovanje in slovenka diplomacija: Primer jugovzhodne Evrope. *Teorija in praksa*, 48(3), 734–750. Dostopno prek http://dk.fdv.uni-lj.si/db/pdfs/tip2011_3_Bucar.pdf
12. CMSR. (2017a). *Bilateralna razvojna pomoč Republike Slovenije, ki jo izvaja CMSR*. Dostopno prek <http://www.cmsr.si/sl/mednarodno-razvojno-sodelovanje/>
13. Concord. (2017). *A 10-point roadmap for europe on the role of the private sector in development*. Dostopno prek <http://eurodad.org/files/pdf/1546818-a-10-point-roadmap-for-europe-on-the-role-of-the-private-sector-in-development.pdf>
14. Convergence. (2016). *About Convergence*. Dostopno prek <https://www.convergence.finance/about>
15. Davies, P. (2011). *The Role of the Private Sector in the Context of Aid Effectiveness*. Dostopno prek <http://www.oecd.org/dac/effectiveness/47088121.pdf>
16. Deklaracija iz Doha o financiranju za razvoj – *Doha declaration on financing for development*, sprejeta na Mednarodni konferenci Združenih narodov za financiranje

razvojnega sodelovanja 29.11 – 2.12.2008 v Dohi. Dostopno prek http://www.un.org/esa/ffd/doha/documents/Doha_Declaration_FD.Pdf

17. Development Initiatives. (2016). *The role of blended finance in the 2030 Agenda*. Dostopno prek <http://devinit.org/wp-content/uploads/2016/07/The-role-of-blended-finance-in-the-2030-Agenda-Discussion-paper-July-2016.pdf>
18. Evropska komisija. (2014). *Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions - A Stronger Role of the Private Sector in Achieving Inclusive and Sustainable Growth in Developing Countries*. Dostopno prek <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX%3A52014DC0263&qid=1400681732387&from=EN>
19. Evropska komisija. (2015a). *2015 EU Accountability Report on Financing for Development – Review of progress by the EU and its Member States*. Dostopno prek https://ec.europa.eu/europeaid/sites/devco/files/eu-financing-for-development-accountability-report-2015-highlights_en.pdf
20. Evropska komisija. (2015b). *EU Blending – European union aid to catalyse investments*. Dostopno prek https://ec.europa.eu/europeaid/sites/devco/files/leaflet-eu-blending-10.2841-748965-20150710_en.pdf
21. Evropska komisija. (2016a). *Innovative Financial Instruments (blending)*. Dostopno prek http://ec.europa.eu/europeaid/policies/innovative-financial-instruments-blending_en
22. Evropska komisija. (2016b). *Poročilo Komisije Svetu in Evropskemu parlamentu o dejavnostih platforme EU za zunanje sodelovanje in razvoj (EUBEC) od avgusta 2014 do konca leta 2015*. Dostopno prek <https://ec.europa.eu/transparency/regdoc/rep/1/2016/SL/1-2016-600-SL-F1-1.PDF>

23. Evropska komisija. (2016c). *Stanje v Uniji 2016: Evropski načrt za zunanje naložbe: vprašanja in odgovori*. Dostopno prek http://europa.eu/rapid/press-release_MEMO-16-3006_sl.htm
24. Evropska komisija. (2017a). *Financing for Development*. Dostopno prek http://ec.europa.eu/europeaid/policies/financing-development_en
25. Evropska komisija. (2017b). *Domestic Resource Mobilisation (DRM)*. Dostopno prek http://ec.europa.eu/europeaid/policies/financing-development/domestic-resource-mobilisation_en
26. Evropska komisija. (2017c). *Private sector engagement*. Dostopno prek https://ec.europa.eu/europeaid/sectors/economic-growth/private-sector-development/funding_en
27. Evropska komisija. (2017č). *European Consensus on Development*. Dostopno prek https://ec.europa.eu/europeaid/policies/european-development-policy/european-consensus-development_en
28. Evropska komisija. (2017d). *Access to finance*. Dostopno prek https://ec.europa.eu/europeaid/sectors/economic-growth/private-sector-development/policy_en
29. Evropska komisija. (2017e). *EU Official Development Assistance reaches highest level ever*. Dostopno prek https://ec.europa.eu/europeaid/news-and-events/eu-official-development-assistance-reaches-highest-level-ever_en
30. Evropski parlament. (2017). *European Fund for Sustainable Development (EFSD)*. Dostopno prek [http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2016/595837/EPRS_BRI\(2016\)595837_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2016/595837/EPRS_BRI(2016)595837_EN.pdf)
31. Evropsko računsko sodišče. (2014). *Uspešnost kombiniranja nepovratnih sredstev regionalnih naložbenih instrumentov s posojili finančnih institucij pri podpori zunanjim*

politikam EU. Dostopno prek http://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2014_2019/documents/cont/dv/sr14_16_/sr14_16_sl.pdf

32. *Evropsko soglasje o razvoju, Skupna izjava Sveta in predstavnikov vlad držav članic, ki so se sestali v okviru Sveta, Evropskega parlamenta in Komisije o razvojni politiki Evropske unije – The European Consensus on Development, Joint Statement by the Council and the Representatives of the Governments of the Member States meeting within Council, the European Parliament and the Commission on European Union Development policy.* 2005. Dostopno prek <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ%3AC%3A2006%3A046%3A001%3A0019%3AEN%3APDF>
33. Führer, H. (1996). *The Story Of Official Development Assistance - A History Of The Development Assistance Committee And The Development Co-Operation Directorate In Dates, Names And Figures.* Dostopno prek <http://www.oecd.org/dac/1896816.pdf>
34. Goudriaan, J. W. (2017). *Commission is wrong to promote private sector in EU aid policy.* Dostopno prek <https://www.google.com/url?hl=sl&q=https://www.euractiv.com/section/development-policy/opinion/commission-is-wrong-to-promote-private-sector-in-euaidpolicy/&source=gmail&ust=1508828511278000&usg=AFQjCNGyC1tCDmS9QRjXJFzXkIQfanMICw>
35. Jaklič, M., Zagoršek, H. in Raškovič, M. (2007). *Analiza vloge in pomena SID banke za slovensko gospodarstvo ter študija možnosti razširitve dejavnosti z novimi produkti za spodbujanje gospodarskega razvoja.* SID Banka.
36. *Lizbonska pogodba, ki spreminja Pogodbo o Evropski uniji in Pogodbo o ustanovitvi Evropske skupnosti,* podpisana v Lizboni dne 13. 12. 2007. Dostopno prek <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A12007L%2FTXT>
37. *Monterreysko soglasje – Monterrey Consensus of the International Conference on Financing for Development,* sprejeto na Mednarodni konferenci Združenih narodov za financiranje razvojnega sodelovanja 18. – 22.3.2002. Dostopno prek <http://www.un.org/esa/ffd/monterrey/MonterreyConsensus.pdf>

38. Ministrstvo za zunanje zadeve. (2016a). *Financiranje za razvoj*. Dostopno prek http://www.mzz.gov.si/si/zunanja_politika_in_mednarodno_pravo/mednarodno_razvojno_sodelovanje_in_humanitarna_pomoc/politike_mrs/financiranje_za_razvoj/
39. Ministrstvo za zunanje zadeve. (2016b). *Cilji trajnostnega razvoja*. Dostopno prek http://www.mzz.gov.si/si/zunanja_politika_in_mednarodno_pravo/mednarodno_razvojno_sodelovanje_in_humanitarna_pomoc/politike_mrs/cilji_trajnostnega_razvoja/
40. Ministrstvo za zunanje zadeve. (2016c). *OECD DAC Peer Review: Development Cooperation and Humanitarian Assistance of the Republic of Slovenia – Memorandum*. Dostopno prek <https://www.oecd.org/dac/peer-reviews/memorandum-Slovenia-2016.pdf>
41. Ministry of Foreign Affairs of Denmark. (2012). *The Right to a Better Life - Strategy for Denmark's Development Cooperation*. Dostopno prek um.dk/en/~media/UM/Danish-site/Documents/Danida/Det-vil-vi/right_to_a_better_life_pixi.pdf
42. Ministry of Foreign Affairs of Denmark. (2016). *Memorandum: OECD DAC Peer review of Denmark 2016*. Dostopno prek <https://www.oecd.org/dac/peer-reviews/memorandum-Denmark-DAC-peer-review-2016.pdf>
43. Ministry of Foreign Affairs of Denmark. (2017). *Danida Business*. Dostopno prek <http://um.dk/en/danida-en/business/>
44. Mrak, M., Bučar, M. in Kamnar, H. (2007). *Mednarodno razvojno sodelovanje Republike Slovenije*. IB revija 3-4/2007: 50–67. Dostopno prek <http://www.dlib.si/details/URN:NBN:SI:DOC-YQXI5V5M>
45. Ndulo, M. (2014). Introduction V Van de Walle, N. in Ndulo, M. (ur.), *Problems, Promises, and Paradoxes of Aid: Africa's Experience* (str. 1–16). Newcastle upon Tyne: Cambridge Scholars Publishing. Dostopno prek <http://eds.a.ebscohost.com>.

nukweb.nuk.uni-lj.si/eds/detail?sid=1d2dbfb2-3eaa-46c8-affc970ace204527@sessionmgr4008&vid=1&format=1#AN=895086&db=nlebk

46. Nelson, J. (2010). *The Private Sector and Aid Effectiveness: Toward New Models of Engagement*. Dostopno prek https://www.brookings.edu/wp-content/uploads/2016/07/09_dev_velopment_aid_nelson.pdf
47. *Novo Evropsko soglasje o razvoju, Skupna izjava Sveta in predstavnikov vlad držav članic v okviru Sveta, Evropskega parlamenta in Komisije – The new European consensus on development, Joint statement by the Council and the representatives of the governments of the Member States meeting within the Council, the European Parliament and the Commission*. 2017. Dostopno prek <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/TXT/PDF/?uri=OJ:C:2017:210:FULL&from=EN>
48. OECD. (2006). *DAC in Dates - The History of OECD's Development Assistance Committee*. Dostopno prek <http://www.oecd.org/dac/1896808.pdf>
49. OECD. (2008). *Is it ODA?* Dostopno prek <https://www.oecd.org/dac/stats/34086975.pdf>
50. OECD. (2010a). *DAC Statistical Reporting Directives*. Dostopno prek <http://www.oecd.org/dac/stats/38429349.pdf>
51. OECD. (2010b). *Prosperity for all: private sector development and pro-poor growth*. Dostopno prek <https://www.oecd.org/dac/povertyreduction/47466588.pdf>
52. OECD. (2015a). *Private Sector Engagement for Sustainable Development: Lessons from the DAC*. Dostopno prek <http://www.oecd.org/dac/peer-reviews/Highlights-from-a-Peer-Learning-Review.pdf>
53. OECD. (2015b). *Blended Finance Vol. 1: A Primer for Development Finance and Philanthropic Funders*. Dostopno prek http://www3.weforum.org/docs/WEF_Blended_Finance_Philanthropic_Funders_report_2015.pdf

54. OECD. (2015c). *Blended Finance in the Private Sector Context*. Dostopno prek http://www3.weforum.org/docs/WEF_Blended_Finance_Private_Sector_Context_pager.pdf
55. OECD. (2015č). *Blended Finance in the Private Sector Context*. Dostopno prek http://www3.weforum.org/docs/WEF_Blended_Finance_Private_Sector_Context_pager.pdf
56. OECD. (2016a). *Private Sector Engagement for Sustainable Development*. Dostopno prek http://www.keepeek.com/Digital-Asset-Management/oecd/development/private-sector-engagement-for-sustainable-development_9789264266889-en#.Web9cGh-pY#page1
57. OECD. (2016b). *History of the 0.7% ODA target*. Dostopno prek <https://www.oecd.org/dac/stats/ODA-history-of-the-0-7-target.pdf>
58. OECD. (2016c). *Development Co-operation Report 2016: The Sustainable Development Goals as Business Opportunities*. Dostopno prek http://www.oecd-ilibrary.org/development/development-co-operation-report-2016_dcr-2016-en;jsessionid=9ff4q8fr91fsn.x-oecd-live-03
59. OECD. (2016č). *OECD Development Co-operation Peer Reviews: Denmark 2016*. Dostopno prek <http://www.oecd.org/dac/peer-reviews/oecd-development-co-operation-peer-reviews-denmark-2016-9789264259362-en.htm>
60. OECD. (2016d). *Insights from Blended Finance Investment Vehicles & Facilities*. Dostopno prek http://www3.weforum.org/docs/WEF_Blended_Finance_Insights_Investments_Vehicles_Facilities_report_2016.pdf
61. OECD. (2017a). *Blended finance*. Dostopno prek <http://www.oecd.org/dac/financing-sustainable-development/development-finance-topics/blended-finance.htm>

62. OECD. (2017b). *The "Marshall Plan" speech at Harvard University, 5 June 1947*. Dostopno prek <http://www.oecd.org/general/themarshallplanspeechatharvarduniversity5june1947.htm>
63. OECD. (2017c). *Development aid rises again in 2016*. Dostopno prek <http://www.oecd.org/dac/financing-sustainable-development/development-finance-data/ODA-2016-detailed-summary.pdf>
64. OECD. (2017č). *Blended finance*. Dostopno prek <https://www.google.com/url?hl=sl&q=http://www.oecd.org/dac/financing-sustainable-development/development-finance-topics/blendedfinance.htm&source=gmail&ust=1512646170113000&usg=AFQjCNGzQEjBKJU4Csoy49PW-oxBwG5GRg>
65. OECD. (2017d). *Non-ODA flows to developing countries: Innovative financing for development*. Dostopno prek <http://www.oecd.org/dac/stats/beyond-oda-innovative-financing-for-development.htm>
66. OECD. (2017e). *Evaluating support to private sector development*. Dostopno prek <http://www.oecd.org/dac/evaluation/evaluating-support-to-private-sector-development.htm>
67. OECD. (2017f). *Private sector engagement in development co-operation*. Dostopno prek <http://www.oecd.org/dac/private-sector-engagement-in-development-co-operation.htm>
68. OECD. (2017g). *OECD Emerging Markets Network – Emnet*. Dostopno prek <http://www.oecd.org/dev/oecdemnet.htm>
69. OECD. (2017h). *Development aid rises again in 2016 but flows to poorest countries dip*. Dostopno prek <http://www.oecd.org/dac/development-aid-rises-again-in-2016-but-flows-to-poorest-countries-dip.htm>
70. OECD. (2017i). *OECD Development Co-operation Peer Reviews – Slovenia*. Dostopno prek <http://www.keepeek.com/Digital-Asset-Management/oecd/development/oecd-dev>

development-co-operation-peer-reviews-slovenia-2017_9789264279308-en#.WecbN2hpPY#page1

71. OECD in WTO. (2015). *Aid For Trade At A Glance 2015 - Reducing Trade Costs For Inclusive, Sustainable Growth*. Dostopno prek: https://www.oecd.org/aidfortrade/AFF_pocket_2015_final.pdf
72. Oxfam. (2017). *Private-Finance Blending for Development: Risks and opportunities*. Dostopno prek: <https://www.oxfamamerica.org/static/media/files/private-finance-blending-for-development-130217-en.pdf>
73. Pariška deklaracija o učinkovitosti pomoči - *Paris Declaration on Aid Effectiveness*, podpisana 2. 3. 2005 v Parizu. Dostopno prek <https://www.oecd.org/dac/effectiveness/parisdeclarationandaccraagendaforaction.htm>
74. Partnerstvo za učinkovito razvojno sodelovanje iz Busana – *Busan Partnership for Effective Development Co-operation*, sprejeto 1.12.2011 v Busanu, Korea. Dostopno prek <http://www.oecd.org/dac/effectiveness/49650173.pdf>
75. Pogodba o Evropski uniji - *Treaty on the European Union*, sprejeta 7.2.1992, v veljavi od 1.11.1993. Dostopno prek <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/TXT/?uri=CELEX:1992M/TXT>
76. *Pogodba iz Nice, ki spreminja Pogodbo o Evropski uniji, Pogodbe o ustanovitvi evropskih skupnosti in nekatere z njimi povezane akte*, sprejeta dne 26. 2. 2001, v veljavi od dne 1. 2. 2003. Dostopno prek <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A12001C%2FTXT>
77. Predlog Zakona o mednarodnem razvojnem sodelovanju in humanitarni pomoči Republike Slovenije (ZMRSHP). Dostopno prek http://www.mzz.gov.si/fileadmin/pageuploads/Zakonodaja_in_dokumenti/Zakoni_in_podzakonski_akti_v_pripravi/ZMRSHP.pdf

78. Pereira, Javier. (2017). *Blended Finance, What it is, how it works and how it is used*. Dostopno prek <http://eurodad.org/files/pdf/58a1e294657ab.pdf>
79. Rimska deklaracija o povezovanju – *Rome declaration on harmonisation*, sprejeta dne 25.2.2003 v Rimu. Dostopno prek <https://www.oecd.org/dac/effectiveness/31451637.pdf>
80. Resolucija o mednarodnem razvojnem sodelovanju in humanitarni pomoči Republike Slovenije (ReMRSHP). Ur. l. RS 54/17. Dostopno prek <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=RESO117>
81. Sandor, E., Scott, S. in Benn, J. (2009). *Innovative financing to fund development: progress and prospects*. Dostopno prek <http://www.oecd.org/development/effectiveness/4487344.pdf>
82. SDIP. (2016). *Sustainable Development Investment Partnership in action*. Dostopno prek <http://www.sdiponline.org/sdip-in-action/>
83. *Splošna deklaracija človekovih pravic – The Universal Declaration of Human Rights*, sprejeta s strani Generalne skupščine Združenih narodov 10.12.1948. Dostopno prek <http://www.varuh-rs.si/pravni-okvir-in-pristojnosti/mednarodni-pravni-akti-s-podrocja-clovekovihpravic/organizacija-zdruzenih-narodov/splosna-deklaracija-clovekovih-pravic/>
84. SID Banka. (2009). *Statut Slovenske izvozne in razvojne banke d.d.*. Dostopno prek <http://www.sid.si/Mediji/Splosne-informacije-o-banki/Drugi-dokumenti>
85. SID Banka. (2015a). *Letno poročilo SID Banke in Skupine SID Banka 2015*. Dostopno prek <http://www.sid.si/Mediji/Splosne-informacije-o-banki/Poslovni-dokumenti>

86. SID Banka. (2015b). *Novosti pri spodbujanju in zavarovanju izvoznih poslov*. Dostopno prek <http://beta.finance-on.net/files/2015-04-20/2015-04-17-Za-poslovanje-s-tuji-no-denar-je-GZS-RR.pdf>
87. Tarp, F. (2011). Foreign Aid and Development. V Dirk Berg Schlosser, Bertrand Badie in Leonardo Morlino (ur.), *International encyclopedia of political science* (str. 911–916). Kalifornija: Sage Publications. Dostopno prek <http://eds.b.ebscohost.com.nukweb.nuk.uni-lj.si/eds/ebookviewer/ebook/bmxlYmtfXzQ3NDUxOV9fQU41?sid=b172f414-6c2d-48da-8421-3968e0fla66d@sessionmgr104&vid=2&format=EB&rid=2>
88. TCX. (2016). *About TCX*. Dostopno prek <https://www.tcxfund.com/about-tcx>
89. World Economic Forum. (2016). *ReDesigning Development Finance Initiative - A joint global project between the World Economic Forum and the OECD-DAC*. Dostopno prek http://www3.weforum.org/docs/WEF_ReDesigningDevelopmentFinance_Overview.pdf
90. Thérien, J. P. (2002). Debating foreign aid: right versus left. *Third World Quarterly*, 23 (3), 449–66. Dostopno prek <http://eds.b.ebscohost.com.nukweb.nuk.uni-lj.si/eds/pdfviewer/pdfviewer?vid=2&sid=6b12fb5d-00f5-430c-ba1f-53232f33ce2c%40sessionmgr103>
91. Tomlinson, B. (2012). *Aid and the Private Sector: Catalysing Poverty Reduction and Development?* Dostopno prek http://www.realityofaid.org/wp-content/uploads/2013/02/ROA_Report_2012-Aid_and_the_Private_Sector1.pdf
92. Toyota, T. (2015). *ReDesigning Development Finance - Blended Finance: The Road to Addis and Beyond*. Dostopno prek <http://slideplayer.com/slide/4166332/>
93. United Nations Development Programme. (2016). *Expanding financing options to advance the 2030 Agenda in the least developed countries*. Dostopno prek <http://www.undp.org/content/undp/en/home/blog/2016/4/28/Au-del-de-l-aide-publique>

[-au-d-veloppement- multiplier- les-options- de-financement- pour- les-Pays- les- moins- avanc-s.html](#)

94. Ustanovna listina Organizacije Združenih narodov – *Charter of the United Nations*, sprejeta 26.7.1945 v San Franciscu, v veljavi od 24.10.1945. Dostopno prek https://www.uradni-list.si/_pdf/2014/Mp/m2014002.pdf#/m2014002-pdf
95. World Economic Forum. *ReDesigning Development Finance Initiative - A joint global project between the World Economic Forum and the OECD-DAC*. Dostopno prek http://www3.weforum.org/docs/WEF_ReDesigningDevelopmentFinance_Overview.pdf
96. Zakon o mednarodnem razvojnem sodelovanju – *The International Development Cooperation Act*, sprejet 18.6.2012. Dostopno prek <http://amg.um.dk/en/policies-and-strategies/new-law-development-cooperation>
97. Zakon o Slovenski izvozni in razvojni banki (ZSIRB). Ur. l. RS 56/08. Dostopno prek <http://www.pisrs.si/Pis.web/prehledPredpisa?id=ZAKO5207>
98. Združeni narodi. Generalna skupščina. 1970. *International Development Strategy for the Second United Nations Development Decade*. Resolucija 2626 (XXV), sprejeta 24. oktobra 1970.
99. Združeni narodi. (2012). *In Search of New Development Finance*. Dostopno prek http://www.un.org/en/development/desa/policy/wess/wess_current/2012wess_overview_en.pdf
100. Združeni narodi. (2014). *Report of the Intergovernmental Committee of Experts on Sustainable Development Financing*. Dostopno prek <http://www.un.org/esa/ffd/documents/ICESDF.pdf>
101. Združeni narodi. (2017a). *Millennium Development Goals*. Dostopno prek <http://www.un.org/millenniumgoals/bkgd.shtml>

102. Združeni narodi. (2017b). *Innovative Financing for Development*. Dostopno prek <http://www.un.org/esa/ffd/topics/innovative-finance.html>